

કોઈ પણ જાતના કસ યાને પાવી વિના
આતશના કોઈ પણ મરતખાના કેબલાને
એક યા બીજી બાજુ ખસેડી શકાય કે ?

જો તેમજ થાય તો તે કેબલા પર જરથોશ્તી દએનમાં
જણાવેલી ક્રિયાઓ કરવી શું અયોગ્ય છે ?

‘ રથેસ્તાર ’ પત્રમાં એ બાબે આવેલા કેટલાક
અભ્યાસીઓના હેરફેર અભિપ્રાયોનો સચોટ રદિઓ.

૩૫૬

અવસ્તા :—હિત ધર્મ આ-દેખ્યામા પેરેસ્મ નેંગ ઉપા-જસત,
હિત વેરેનાતા અચિસ્તેમ મનો અત્ અએષેમેમ
હેન દારેન્તા, યા બાનયેન્ અહુમ મરેતાનો.

અર્થ :—જો કે જ્યારે તેઓ (દિનની બાબદના) જવાબ સવાલ
કરવાને આવ્યા, ત્યારે તેઓને આપણે મહાત કીધા હતા.
તે છતાંયી તેઓએ સર્વેથી ખુરો વિચાર અખત્યાર કીધો,
તથા એશમ દેવની સાથે મળી ગયા, જેથી દુન્યામાં માણસોને
તેઓ ખરાબી કરે.

(અહુનવષ્ટી ગાથા બા માએની.)

છપાવી પ્રગટ કરનાર :—

દીનનો કેબલો.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક 22499 કિંમત

ગ્રંથનામ 22499 21દિવો

વર્ગીક U 5829: 818.6

“ એક ટોળાના શખ્સો એકજ બુંદ યાને તોખમના હોવા છતાં પોતાના તે ટોળાની અને તેના પૂજ્યવંતા પૂર્વજોની કિર્તી માટે, તેની જાહોજલાલી અને પોતાના ધર્મ તરફની ચીવવત અને વખાણવા લાયક તેઓની યકીનદારી માટે અને હવે પછીની ટોળાની કિર્તી અને ચઢતી હાલત માટે, પોતાના કોઈ અંગત સ્વાર્થ ખાતર તે ટોળાના મહત્વના સવાલને મરડી મોચડી ખોટાં બહાણાં ઉત્પન્ન કરી, પારકા ટોળાના કોઈક વિરોધીઓના હાથમાં આપવા અગાઉ પોતાના ટોળાના આગેવાનોના કહેણને યા શીખામણને નહિ ગણકાવતાં પોતાના ટોળાના તે કિર્તીવંતા કામો બાળે શંકા ઉત્પન્ન કરવાનું નિચ કર્તુક કરવાની શરમ ભરેલી હદે પુગી તેની તરફ ધુળનું તોફાન યા વાદળ પણ ભલે ઉભું કરે: છતાં તે ટોળાના સ્વમાની અને ટોળાનું અભિમાન અને માન ધરાવનારા સાચા સપુતોને જ્યાં સુધી તે ટોળો પેદા કરતો રહે, અને તેવા સાચા સપુતો તેવા નગુણ શખ્સોને અને તેઓનાં કામોને ખરા રૂપ રંગમાં દુન્યાનાં લોકોની નજરમાં ચાલુ અને ચાલુ ઉંઘાડા પાડતા રહેશે ત્યાં સુધી તે ટોળાની અસલ કિર્તી કે જાહોજલાલીને તેના પૂજ્યવંતા પૂર્વજોનાં પોતાનાં ધર્મ સંબંધનાં યાદગાર યકીનને, તેમજ તેઓનાં કિર્તીવંતા કામોને, કે તેઓની ધર્મ તરફની વખાણવા લાયકની જનદેશાનીને કશી આંચ કે ઝાંખ કદી આવનાર નથી પણ તે ઉલટી સદા ચળકતી, ચમકતી અને હુમ્મેશ જળકતી રહે છે. પણ અગત્યનું એ કે એવા શખ્સો તેવા કોઈ ટોળા વિરુધ્ધીઓના વખતોવખતના જુઠા બકબકરાઓથી પોતેજ ચાલુ અને ચાલુ વહેમાયા કરે છે અને અંધકારમાંજ જીંદગી પુરી કરે છે. પણ એથી એવા ટોળા દ્રોહીઓ તો પોતાના ટોળાના તે કિર્તીવંતા, અને પૂજ્યવંતા પૂર્વજોનાં કામોને સદા ખુરશીદ (સૂર્ય) ના જેટલો પ્રકાશ દુન્યામાં હરહુમ્મેશ આપે છે.”

૬૬ જાનવાર

કોઈ પણ જાતના કસ યુક્ત પાવી વિના
આતશના કોઈ પણ મરતખાના કેબલાને
એક યા બીજા બાજુ ખસેડી શકાય કે ?

જો તેમ થાય યાને કસ કે પાવી વિના ખસેડાય
તો તે કેબલા પર શું ક્રિયા કરવી અયોગ્ય છે ?

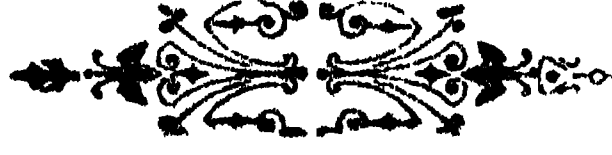
રથેસ્તાર અઠવાડિકમાં આવેલા પાવી વિના ખસેડાયલા એવા
કેબલાના સંબંધમાં ઉદવાડાની પેટ્રી નામચીન જોડી પટેલ
કટીલાએ પુછાવેલા સવાલોના કહેવાતા અભ્યાસીઓના
હેરફેર જવાબોનો સચોટ રદિયો. તેમજ અભ્યાસીઓની
તરફના બીજા અનેક ઘોંટાળાઓ અને છળરડાઓ તથા તેમની
દયાજનક દલીલો વાંચી રમુજ અને આનંદ મેળવો !

મી૦ માદનને તેમના ભગર ટોળાની કિર્તી અને આળસ ઇજ્જત
સાચવવાની કસવામાં આવતી નમ્ર અરજ.

મી૦ દીનશાહ ન. મીનોચેરદોમજીએ અભિપ્રાય આપતાં ધાર્મિક
અને ઇતિહાસીક કેતાબોને ઉલટાવવાની કાશોષ કરતાં ધાર્મિક
માહિતી વિના અંધકારમાં મારેલા ત્રણ ત્રણ ભયંકર
ભુસ્કા—આ ધર્મ શિક્ષક કહે છે કે, ‘સહેન બાજનુ’ ભણતર
જરથોશ્તી ધર્મથી ઉલટું છે ’ એવો એમનો
બચ્ચાંસડી વાહિયાત ધખારાનો સચોટ રદિયો.

લખનાર તથા પ્રગટ કરનાર :—

દીનનો કેબલો.

પઢિ ગુનિ બ્રાહ્મણ ભયેં, કિર્તી ભઈ સંસાર;
બસ્તુકી સમજણ નહિ, જ્યું ખરચંદન ભાર.

અર્થાત :—પુસ્તકો ભણીગણીને બ્રાહ્મણ ગાય તે સંસારના ઝોફો તેની વાખવાળી ગાય, પણ જેમ ગમેડાને તેની પીઠપર લાધેલી વસ્તુ શું છે તેની ખજર હોતી નથી, તેમ આ પંડિતજીને શાસ્ત્રની મુળ મતજ્ઞ શું છે તેની સમજ હોતી નથી.

સંસ્કૃતહિ પંડિત કહે, બહોત કરે અભિમાન;
ભાષા જનકે તર્ક કરે, સો નર મુંઢ અજ્ઞાન.

અર્થાત :—વારંવડી મોટા સંસ્કૃત જોડો જોડીને પંડિતજી મોટાઈ દેખાડયા કરે કે મારા જેવો હુશિયાર કાઈ નહિ, પણ કળીર કહે છે કે, માત્ર ભાષા જાણીને જે જોડી જોડી તર્કો કરે તે માણસ મૂખ અંતે અજ્ઞાની છે.

(કળીર દોહરા સંગ્રહ).

શરૂઆતનો થોડોક જરૂરી ખુલાસો.

“કોઇક પંથકીઓતે હું ઓળખું છું કે જેઓ તેવા તકરારી, ધાર્મિક સવાલો ઉભા થતાં ઠંડા રહેલાં લોકોને ખુદ પોતેજ ઉશ્કેરતા, તેવા સવાલો વિરૂદ્ધ બખાળતા, તેને ટેકો આપનાર કોઇક દસ્તુરો કે મોખેદાની સખ્ત બખર લેવાને બીજાઓને તંતોસ્તા અને આઇનની ધીક વખતે ખુદ પોતેજ સામી સાઇડે મળી જતા, તથા ટોળા કે કોમને દ્રોહી બનવા જેવી શરમ-ભરેલી હદે જતા તથા કોમને ઘણું નુકસાન કરતા ” વીગેરે.

(વધુ માટે જુઓ તા. ૨૨-૧-૧૯૪૧ નો જામે જમશેદવાળો અધોરનાન પેજ.)

આવા એક નાનકડા પણ અતિ અગત્યના લેખ માટે આરંભ કે દિખાવો યા પ્રસ્તાવના તે શું લખવાની હોય ! પણ આ ચોપાન્યાને સૂર્યની રોશનીમાં શા સખખથી લાવવામાં આવ્યું છે તે મારી બહાલી દએનના હમદીન બસ્તેકુસ્તીયાંનો માટે થોડોક ખુલાસો જરૂરી અને અગત્યનો ધારી કરવાની જરૂર જોઈ છે.

આ કેબલા સંબંધના સવાલમાં કોઇ પણ આગેવાન પત્રોએ કોડું નહિ આપતાં રથેસ્તાર અઠવાડિકે આ જોડીની કીધેલી ખાંચઘોડી.

રથેસ્તાર નામના એક અઠવાડિકમાં ગઇ તા. ૧૭-૧૧-૧૯૪૦ ના અંકમાં પાને ૨૧ તથા ૨૫ મે “આતશના જુના કેબલા પર નવી ક્રિયા થાય કે ? ” એવાં સરાઘાતી અને લેખના લિત્તરના લખાણથી જુદુ પડતું એવું મઠાળું કરી ઉદવાડાની જાણીતી પેલી નામચીન જોડી ભથ્થાર-ખાતું ચલાવનાર પટેલ અને વનવાસી કટીલાનીએ પાછા જાહેરમાં આવવાના વાહિઆત ધખારે આગળી પાછળી ચુકતે કરવાના નિયમે એકવાર ફરી બહાર પડે છે. એ જોડીએ મઠાળું “આતશના જુના કેબલા પર નવી ક્રિયા થાય કે ? ” એવે નામે કરી; અંદર ત્રણ સરોશ યજ્ઞને અને ત્રણ વંદીદાદજ તે કોઇ કેબલા પર કરવામાં આવ્યા છે એમ જાણાવ્યું છે. અહિં આદરાનના કેબલાનીજ વાત છે, જ્યારે આદરાન નવા કેમ

બનાવવા તેની ક્રિયા આ નાના ચોપાન્યામાં આપણ સર્વે આગળ ચાલતાં જોઈશું કે જે તદ્દન જુદીજ છે તેનું આ જોડીને ભાન પણ ક્યાંથી હોય ?

વળી કોઈ પણ રોજીંદા યા અઠવાડિક આગેવાન પત્રોએ આવા કઢંગા અને કોમમાં વારંવાર નાહક અને ખોટા મીનાકેસો કરાવનારા થોડાક શખ્સો અવારનવાર જુઠાં બહાણાં લઈ જાહેરમાં મોટી કિંમત અને જાહેરાત મેળવવાના એવા વાહિયાત ધખારા માસ્તરોને બીલકુલ દાદ જ્યારે નહિજ આપી અને નોકોઠાં કીધાં ત્યારે આવાં એક એકલ-દોકલ પત્ર મોટી શુંજ ઉકમાઈ કરી હોય તેમ આ જોડીની ખાંધોડી કીધી છે. અને હમેને જવાબ આપવાની એકે તક આપી નથી.

રથેસ્તાર પત્રના અધિપતિ સાહેબ કહે છે કે મારા છાપામાં ચાલેલી ચર્ચાનો સામી બાજુનો જવાબ પાછો મારા છાપામાં છાપવો એ મારી પોલીસીથી ઉલટું ઠરે છે !

રથેસ્તારમાં આવા કોઈ એકલદોકલ અને વિરોધ ખાતર વિરુદ્ધતા કરનારા, આગળી પાછળી ચુકતે કરનારા, તેવી તકો અને અર્થ વગરના બાહણાં શોધનારાઓએ ભુતકાળમાં સ્તતંત્ર લેખકોએ તેઓના એવાજ કોઈ પોકળ અને ગોલ ગોલ અભિપ્રાયોને લગાડેલા કલંકો (= ચાને કે કાળા ટીલા) ઘોઈ નાખવાની દાડાદોડી કરી મુકી છે. વળી કોઈકે તો મનુષ્ય સાથેની વિરોધ ખાતરની વિરુદ્ધતા, કોઈ ધાર્મિક સંસ્થા યા કોઈ પવિત્ર કેબલા પર પણ લેતા અન્યકાયા નથી જે ખરેખર દીલગીરીભરી બીના આપણ જર-થોરતીઓ માટે થઈ પડી છે. આ સંઘળાઓને ખાસ જુદો જુદો જવાબ આપવાના હેતુથી બીજા અનેક સ્વતંત્ર જાણીતા અભ્યાસીઓના અભિપ્રાયોની રાહ જોઈ એક લંબાણ લેખ રથેસ્તારના અધિપતિ સાહેબ ઉપર આપંદે તા. ૪-૧૨-૪૦ ના દિને હાથોહાથ સેવકે પુગાડ્યો હતો. પરંતુ એ અધિપતિએ તે લંબાણ લેખ આખો સદાબરો છાપવા કે હપ્તે હપ્તે છાપવા પણ ના પાડી. ત્યારે કેટલીક વાતચીત પછી તે સદાબરો લંબાણ લેખ ફક્ત ૩-૪ પાનાનો ટુંકો કરી આપવામાં આવે તો ઉપલા અધિપતિએ તે છાપવા જણાવ્યું હતું. તે ઉપરથી આ સાથના એક લંબાણ લેખને એ અધિપતિના કહેવા પ્રમાણે ૪ પાનામાંજ જેમતેમ સમાવી

તા. ૧૧-૧૨-૪૦ ને દિને તે પાછો ફરીથી હાથોહાથ આ ઉપલા અધિ-
પતિને પહોંચાડ્યો હતો. આ અધિપતિએ તે લેખ આપ્યો વાંચ્યો.
હવે વાંચકો સમજો. પછી એવણે કહ્યું કે, “એ આપો લેખ હું
સવાલ પત્ર કાઢનાર અને જવાબો છપાવનારી જોડી પર મોકલું;
તે લોકો પાસ કરે અને હું છાપું” આહા! આં સ્વતંત્ર પત્ર
અને તેના અધિપતિની કહેવાતી અપક્ષપાત પોલીસી!! એ વિષે બીજી
પુષ્કળ વાતો થઈ કે, શું એક ચર્ચા શરૂ કરનારને જવાબ જો બાહરો-
બારજ તેને ઘેરેબારે મોકલાતો હોય તો પછી પત્રમાં છપાવવાની
જરૂર શું છે? વિગેરે ત્યારે એવણે છેવટે જણાવ્યું કે, ‘આ લખાણ
છાપવાની મારી પોલીસી નથી’ વિગેરે. ભુતકાળમાં સરોશ બાજ
સાથની કેમના મજદાવાળી સંપૂર્ણ કુસ્તીની છકકરમાં એજ
પટેલ અને વનવાસી કટીલાની જોડીએ જાહેરમાં સવાલો પુછી
અને તેના આવેલા અજ્યાસીઓના અભિપ્રાયો જામેમાં છપાવ્યા
બાદ હુમારા સંજાણા ટોળાના એક ભાઈ એરવદ નોશીરવાન
ન. ઉનવાલાનો એક લખાણ લેખ જે ૩ હપ્તે થોડાક કપાયા
બાદ, સરોશની કુસ્તીની છકકરના અભિપ્રાયોના જવાબ તરીકે
‘જામે’ જેવાંમાં પણ પ્રગટ થયો હતો. ત્યારે આ રથેસ્તારની તો તેવી
ચર્ચાનો જવાબ છાપવાથી એકદમ પોલીસી પણ ઉલટાઈ જાય છે
એજ આપણી એક અજાયબી છે. ગમેએમ હોય પણ કોઈ પણ
આગેવાન પત્રની પોલીસી કરતાં ‘સાંજ વર્તમાન’ ની પોલીસી
દરેક પત્રો માટે ધડો લેવા જોગ છે. કે, ગમેએવી ચર્ચા હોય
પણ પોતાના પત્રમાં બંને સાધડના પુરતા જવાબ પછીજ ચર્ચા
બંધ કરવામાં આવે છે, જ્યારે અહિં તો ચર્ચા પણ બંધ પડી
નથી છતાં ઉપલી અજાયબ થીયરી આપણે વાંચી છે.

ભુતકાળમાં આજ રથેસ્તારના અધિપતિએ એક પત્રમાં નોકરી
બજાવતાં પોતાનો એકાદ લેખ તે પત્રમાં નહિ છપાવ્યો તો
એવણે છોડલી આજખીમાજખી નોકરી.

ભુતકાળમાં એજ અધિપતિ સાહેબ એક પત્રમાં નોકરી કરતા હતા ત્યારે
તે પત્રે એકાદ લેખ એવણે નહિ છાપ્યો તો તેથી એ રથેસ્તારના અધિપતિ
સાહેબે તે પત્રમાંની પોતાની આજખીમાજખી નોકરી સુધાં છોડી

દીધી હતી અને હરીફ પક્ષમાં જઈ મળ્યા હતા તો પછી આ બંધાનો શું અને કેવો ફડચો ?

આ ચોપાન્યું બહાર પાડવાનો હેતુ.

જ્યારે રથેસ્તારના સંચાલકે તે લેખ ગમેએટલો ટુંકો હોય તો પણ છાપવા ના પાડી ત્યારે પાછળથી તે લેખને છપાવી બહાર પાડવાની મને અને મારા મિત્રોને ખાસ જરૂર જણાઈ કે, આ આગળી પાછળી ચુકતે કરનારા અભ્યાસીઓએ જે અભિપ્રાયો આપ્યા છે; તેમાં ખાસ કરી મીંઠ એદલતી ફરામતી માદને ‘આઈને નહિ લાગ્યું’ તેટલું દાઈને લાગ્યું’ એ હિસાબે અભિપ્રાય જાહેર કર્યો છે તે માટે તથા કામા અથોરનાન ઇન્ડીટચુટના ધર્મ શિક્ષક મીંઠ દીનશાહ નવરોજી મીનોચેર-હોમજીએ હદ બહારની અતિશયોક્તી વાપરી આજખીમાજખી ઇતિહાસીક બાબદો, ધાર્મિક જુની કેતાબો, ધાર્મિક હજારો વર્ષની પુરાણી રાહરસમોને ઉલટાવી આ પીસમી સદીમાં વસ્તા ચગોર ખસ્તેકુસ્તીયાન હમદીનોની આંખે ઉલટા પાટા બંધાવવાની નિર્થક કોષેશ કરી છે તેનો જવાબ આપવાના હેતુથીજ આ ચોપાન્યાંને સૂરની રોશની દેખાડી છે. એક ધર્મ શિક્ષક તરફથી તેઓના શિષ્યો હવે સત્યતાની શું આશા રાખે ?

ડાં ફરામરોઝ સો. ચીનીવાલાનું આદરાનના તેવા ખસેડાયલા કેબલા માટે કિયાની જરૂર વિષેનું ચોપાન્યું.

વળી વધુ અગત્યનું તો એ છે કે, હાલમાં જે મહિનાની વાત પર ડાં ફ. સો. ચીનીવાલા તરફથી એવા એકવ પએવંદે ખસેડાયલા કેબલાના સંબંધમાં એક ખાસ કેતાબ છપાવી તેવા કેબલા પર શું કિયાઓ કરવી જરથોસ્તી દએનમાં રોશન છે તે જણાવ્યું છે. પણ તેનો આ કહેવાતા અભ્યાસીઓએ આજ સુધી જાહેરમાં જવાબ આપવાની વટીક તસ્દી નહિ ઉઠાવતાં સેતાન ડાખો કીધો છે. ખાલી શખ્દાર્થ પર આધાર નહિ રાખતાં, તેની તાવીલ યાને તેનો ઉંડાણ ભેદ ઉકેલનારા જે એવા એક પએવંદે ખસેડાયલા કેબલા પર કિયા કરવા ફરમાવે; અને ‘ખુદ ભગવાં’ આશ્રવનો તે ઉપર પોતાની પસંદગીની મહોર મારે તો ખાલી ઉપરટપકેની સમજણ ધરાવનારાઓ ઉપર

કેમે કેટલી મદાર બાંધવી તે સમજી શખ્સોને સમજાવવાની દબાઈતી જરૂર હું બીલકુલ જોતો નથી.

ભગ્યાં યઝ્ઞોજ્ઞદાથ્રેગરોના ઘરનું અશો રૂવાનોતું ક્રિયાકામ કરતા સંજાણા ઉદવાડયા આશ્રવનો.

હવે હમદીનો સારીપેઠે સમજી ચુક્યા છે કે, કયા ટોળાવાલા મોખેદો એકીનદારીથી ક્રિયાકામ કરે છે અને તેના દાખલા પણ પુષ્કળ અપાઈ ચુક્યા છે. પણ વધુ અગત્યનું અને અજાણી તો એ છે કે; ખુદ ભગર ટોળાવાલા પોતાના ઘરનાં અશો રૂવાનોતું અને કેટલીક વખતે તો તેઓના કાન પકડે એવાં તેઓનાં, હાજી ! ખુદ તેઓનાંજ. બહેદી-નોનાં ઘરનું ક્રિયાકામ ઉદવાડયા સંજાણાઓ પાસે કરાવે છે. હાલમાંજ એક ભગ્યાં મોખેદ સાહેબે પોતાનું તથા તેમનાં ધણીયાણીનું છ'દ રવાન ઉદવાડે જાતે પધારી કરાવી સંતોષ મેળવ્યો છે. પણ એ છતાં વધુ અગત્યનું તો એ કે ભગ્યાંઓ પોતે હીંદારાનું કામ કરે છે છતાં તેઓ પોતાના છોકરાઓને ચોકખાઈ, પવિત્રાઈ, ક્રિયાકામની બારીક માહિતી અને તરતીબ તથા એકીનદારી વિગેરે શીખે એ હેતુથી ઉદવાડે શીખવવા મોકલે છે અને હાલમાં તો એક નીરંગદીન કરનાર પાકા મોખેદ સાહેબ પોતાના દીકરાને ઉદવાડે મોકલી ઉપલી દરેક કેળવણી અપાવી રહ્યા છે એ બીના જગજહેર અને જાણીતી યજ્ઞ યુગ્મ છે. ત્યારે શું તેઓ ઉપત્તિ બધી રીતીઓથી અંજાણ છે કે અધુરા છે એ આપણે હવે કેમ જાણ્યે ? કારણકે ખુદ યઝ્ઞોજ્ઞદાથ્રેગરીનું કામ કરનારા શખ્સો પણ પોતાના દીકરાઓને હમારે ત્યાં, ઉદવાડે મોકલી ક્રિયાકામની તરતીબો શીખવે છે. એ શું બતાવે છે તે મારે કહેવાની હવે કાંઈ જરૂર રહી નથી.

પણ ખુદ સંજાણા ટોળાનાજ શખ્સો કે જેઓને ' તલમાં-તસુ ' ઓછું પડતાં દુશ્મનોની ગરજ સારતા માણુમ પડ્યા છે. પોતે કેવાક ધર્મિ સકર્મિ હોવાનું અને મોખેદી પેશાની માહિતી ધરાવવાનું તેઓ ડાલ રાખે છે. પણ તેઓએ જાણવું જરૂરી છે કે, આપણે ૧૮ મી સદીમાં વસતા નથી પણ આ દરેક રીતે આગળ વધેલી ૨૦ મી સદીમાં વસ્યે છોએ.

છતાં આવા શખ્સો ઠંડાં રહેલાં લોકોને ઉંધું ચતું આડું ઉંધું સમજવી થોડાક ભાઈઓ સામે ધુળતું વાદળ ઉભું કરી, લોકોને ખોટી રીતે ઉશ્કેરવાની નિર્થક પેરવી કરે છે. પણ આપણે શરૂઆતમાં જ જામેની અથોરનાન પેજવાલી કાલમના શખ્દો જોઈ આવ્યા છીએ તે માટે મારે અત્રે કાંઈ કહેવું નથી, કારણકે સમજી શખ્સોએ તેનું ખરું ખોટું તોલ કરી લીધું હશે.

શ્રીજી ધરાનશાહના વડાં પાયતખ્ત તથા ધર્મસ્થળ ઉદ્ધવાડા; ત્યાંની આખાં હિંદુસ્તાનની વડી અંજીમનની કારોબાર કમિટિએ એ જોડીએ મોકલેલા સવાલ પત્રક માટે કીધેલો તા. ૧૯-૮-૪૦ નો એક યાદગાર પણ હિંમતી ઠરાવ.

આ ટોળાએ ઉદ્ધવાડા અથોરનાન અંજીમન કમીટી ઉપર પણ પોતાનો એવોજ એક છાપેલો સવાલ પત્રક મોકલ્યો હતો, અને જવાબ માંગવાની કાંઈક શેખાઈ કરવામાં આવી હતી. જેમ બીજા ટોળા-વાળાઓએ એ ભાઈઓને જવાબ આપવા માટે પોતાની હુશ્યાયારી બતાવા દોડાદોડી કરી મુઠી છે તેમ આખાં હિંદુસ્તાનની ઉદ્ધવાડાની વડી અથોરનાન અંજીમન કમિટિએ કીધું નથી. પણ આ કમિટિએ તો આ બે ભાઈઓને એવો સાબુત જવાબ આપ્યો છે, કે જે જવાબ પોતાના બીજા જવાબો ભેગા છપાવવાની પણ એ ભાઈઓએ હિંમત કીધી નથી. ભાઈ જમાસજી કટીલા આ કહેવાતો સવાલ પત્રક નીકળ્યો ત્યારે કવેરામાં બેઠા હતા, અને તેમની સહી આ સવાલ પત્રક ઉપર કેમ આવી તે આપણે સમજી શકતા નથી.

આ જોડીએ પુછેલા સવાલોનો જે જવાબ ઉદ્ધવાડા અથોરનાન અંજીમન કમિટિએ નીચે મુજબ વાલ્યો છે, તે અત્રે સદાબરો ઉતારી લઉં છું.

ઠરાવ.

આજની તા. ૧૯-૮-૪૦ ને દિને ભેગી મળેલી અથોરનાન અંજીમનની કારોબાર કમિટિની આ સભા ઠરાવે છે કે, મોખેદ ખરશેદજી પે. પટેલ અને મોખેદ જમાસજી કા. કટીલાએ પોતાની

સહીઓ સાથનું જે છાપેલું હેન્ડબીલ આપણી અંબુમન કમિટિ ઉપર મોકલ્યું છે, તે હેન્ડબીલમાં લખાયેલી બીનાઓ મોંઘમ હોવાથી તેમજ તે કોણને લાગુ પાડવાની નમથી લખાયેલી છે, તે જ્યાં સુધી ઉપલું હેન્ડબીલ કાઠનારાઓ ખુદલી અને સ્પષ્ટ ભાષામાં આપણી કમિટિને લખી મોકલે નહીં ત્યાં સુધી એ બાબે કાંઈ પણ વીચાર ચલાવવાનું અથવા હેન્ડબીલનો જવાબ આપવાનું આ સભા નામુનાસેબ ધારે છે, અને તેને રદબાતલ કરાવે છે.

ઉપલો હિંમતી ઠરાવ ઉદ્ધવાડાના જાણીતા એરખાહ એરવદ દીનશાહજી ભીખાજી ઉનવાલાએ મુકયો હતો, પણ તેને દીલોજન ટેકો જ્યારે એરવદ રસ્તમજી ફરદુનજી મગોલને આપતા જોયા કે, મીં ખરશેદજી પટેલ ઢાડધામમાં પડ્યા અને કાંઈક સુધારો મુકવાની તજવીજ કીધી, અને જેમતેમ રડાકુતે સુધારો મુકયોખી ખરો પણ તેને આખી કારોબાર કમિટિના એક પણ સભ્યે ટેકો નહિ આપતાં તે સુધારો સદાનો કબરવાસ થયો હતો અને અસલ ઉપલો ઠરાવ વધુ મતે પસાર થયો હતો.

ખરશેદજી પટેલે ભુતકાળમાં બદલેલા રંગોની એક ઢુંક યાદ.

સવાલ પત્રક ઉપર સહી કરનારા ભાઈ ખરશેદજી પટેલે તો આજ સુધીમાં કેટલાક રંગો બદલ્યા છે, જે ઉદ્ધવાડાના શું નાના કે મોટાં, ઘરડાં અને જુવાન પણ વધુ અગત્યનું તો એ કે હુમદીન ઉપરાંત પરકોમના શખસો પણ તે સારીપેઠે જાણે છે. એઓ પ્રથમમાં દસ્તુર પક્ષમાં, અને ત્યાંથી કાંઈક “ના કોઠા” થતાં ઉનવાલા પક્ષમાં અને ત્યાંથી પણ “તલમાં તસુ” એણું પડતાં પાછી દસ્તુરોની પક્ષ પકડી હતી, હવે ત્યાં પણ ખરાબર ભાવ પુછાતો ન જોઈ કેટલાક હોટેલવાલા એમના જોડીદાર હોવાથી ઉનવાલા પક્ષના ભાઈઓની દીલસોજી ખેંચતા પાછા ઉનવાલા પક્ષમાં ભરાવાની વેત્રણ કરે છે, પણ હું નથી માનતો કે ઉનવાલા પક્ષના સામ્યા સ્વમાની ભાઈઓ આ ભાઈને કાંઈ પણ કંઠું આપે.

હવે વધુ લંબાણ નહિ કરતાં દુશ્મનોની ગરજ સારતા એવા શખ્સોને માટે ૧૯૩૯ માં બહાર પડેલી 'સરોશ બાજ સાથની સંપૂર્ણ કુસ્તી, તેની બુલંદી અને પાયદારી' વાળી ચોપડીમાં એવા કોઈ શખ્સો માટે લખાયેલા થોડાક શબ્દો પાછા ઉતારી લઈ અત્રેજ અટકીશ.

“ જેઓ વિરક્તતાને ખાતરજ વિરક્તતા કરતા રહ્યા છે, અને સંજ્ઞા ટોળામાં નવા કળ્યા કંકાસના બીજો રોપવા સિવાય બીજું કશું મેળવી શકતા નથી. જ્યારે આવી નવી તકરાર ઉપસ્થિત કરનારાઓ ‘ધર્મ’નું ઓઠું પકડી ધર્મ ભયમાં છે’ એવા બેજ પોકારો મારવા બહાર પડે છે, ત્યારે આપણને કાંઈક રમુજ ઉત્પન્ન થાય છે, અને આવે વખતે પેલા જગ વિખ્યાત અંગ્રેજ કવિ શેક્સ્પીઅરના ‘શયતાન ધર્મ પોથીની સહાકૃત આપે છે’ એ અમર શબ્દો યાદ આવે છે.”

લી૦ દીનનો કેબલો.

તા૦ ૧૬-૨-૧૯૪૧.

જે મિત્રો પવિત્ર મીઠા અને સત્ય વચનો બોલનારા છે તેમની જીભે કદિ પણ અસત્ય વચન નીકળતું નથી, અને તેઓ આગળ ભયંકર હુથ્યાર સાથનો ક્રોધ (એષમ) નો દૈત્ય નમે છે.

જમ્યાદ યશત.

કોઈ પણ જાતના કસ યાને પાવી વિના આતશના
કોઈ પણ મરતખાના કેબલાને એક યા
ખીજી ખાજી ખસેડી શકાય કે ?

જો તેમ થાય યાને કસ વિના તેવા કેબલાને ખસેડ્યા
હોય તો તે ઉપર ક્રિયા કરવી શું અયોગ્ય છે ?

મી૦ દીનશાહ નવરોજી મીનાચેરહોમજીએ તવારીખો અને
ધાર્મિક ચોપડીઓનાં લખાણો ઉલટાવવાની કીધેલી કોષેશ.

“ રથેસ્તાર ” અઠવાડિકના—તા. ૧૭-૧૧-૪૦ ના અંકમાં પાવી યાને
કસ વિના ખસેડાયલા એવા કેબલાનાં સંબંધમાં ધર્મ અભ્યાસીઓના
અભિપ્રાયોની અપક્ષપાત તપાસ અને સચોટ જવાબ.

લખનાર :—દીનનો કેબલો.

ગઈ તા. ૧૭-૧૧-૪૦ ના અંકમાં ‘ આતશના જુના કેબલા
પર નવી કીયા થાય કે ? ’ એવાં સરાધાતી મથાળાં હેઠળ ઉદ્ઘાડાના
એક હોટેલ ચલાવનાર શખ્સ ખરશેદજી પેસ્તનજી પટેલ અને આગળના
એકાંતવાસી તથા હાલે વનવાસી થયેલા ખીજી જમાસજી કાવસજી કટીલાની
સહી સાથે પ્રગટ થયેલા થોડાક સવાલના જવાબો આપવાની કટલાક કહવાતા
ધર્મ અભ્યાસીઓએ કાંઈક કોષેશ કીધેલી માલુમ પડે છે. અને તે
તમારાં રથેસ્તાર પત્રમાં છપાયા છે તેના એક સચોટ અને અપક્ષપાત
જવાબ તરીકે નીચે લખેલો લેખ છાપવા કૃપા કરશેજી.

આ કહેવાતી ધાર્મિક જોડી (મેસર્સ પટેલ એન્ડ કટીલા)
કે જે પોતાનું અંગત વેર અને તેની વસુલાત ખાતર યા પોતાના
કોઈ સ્વાર્થને ખાતર દોળામાં અને કોમમાં નાહક ફીતનો જગા-
ડવાની મોજ માને છે. સંજ્ઞા દોળાની આગળી તવારીખ
પુરવાર કરે છે કે જે સદી આગમજ હમારા દોળામાં

‘ શાપુર સામરા ’

ના નામથી ઓળખાયલો શખ્સ થઇ ગયો છે તે શખ્સ હમારા હરીફ ટોળા સાથે મળી હમારા તે પુજ્યવંતા પૂર્વજોને પોતાના કોઇ સ્વાર્થને ખાતર હાડમાર કરવા અને દરેક રીતે દુઃખી અને હેરાનગતી કરવા કરાવવા બીલકુલ પાછળ હઠ્યો ન હતો. આ રીતે બે સદીઓ પછી તેની યાદ તાજી થતી દેખાય છે. જ્યારે બીજાં જાતજાતના ધર્મીઓ અને અંધેરો ચાલે છે તે આ જોડીને દેખાતાં નથી, અને એઓની પેલી જવાબદારીને બીલકુલ ખ્યાલ આવતો નથી. હાલમાં ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ ધરાન-શાહના પાયતખ્તમાં અને છેલ્લે સુવાવડખાનામાં પણ દાખલ થઇ છે અને લાઇટનો એકજ તાર મોબેદના ઘરોનાં પએવઢાને એક કરી રહ્યો છે અને અભરછટ થાય છે તે તરફ ખાસ આંખ-મીચામણા કરે છે. જ્યારે સુવાવડખાનું ૧૮૨૯ માં હસ્તીમાં આવનાર હતું અને ઉનવાલા પક્ષ સાથે આ ઉપર જણાવેલા ખરશેદજી પટેલ સામેલ હતા ત્યારે તેવણના પ્રમુખપણા હેઠળ સુવાવડખાના વિરૂદ્ધ પ્રચારકાર્ય કરવામાં આવ્યું હતું. આજે ખરશેદજી લાઇ ‘તલમાં તસુ’ ઓછું પડતાં હરીફ પક્ષમાં ભરાઇ આગલી પાછલી ચુકતે કરી રહ્યા છે.

વળી આ બધા ધર્મ અભ્યાસીઓના આંખ આગળ મુંબઇમાં પવિત્ર કેબલાઓના મકાનોમાં ચુનો ચક્કી અને મરામત થાય છે ત્યારે બેઘડક જુદીનોને દાખલ કરવામાં આવે છે એવોજ એક ખનાવ મુંબઇમાં હાલ ચાલી રહ્યો છે, તે એક અજ-યબી પમાડે એવો છે. તે મકાનમાં આતશબહેરામનો કેબલો છે અને તેની પાસેના હોલમાં એટલે મકાનના ઓટલાપરથી અંદર જતાં જે જશન માટે યાને સરઅવસર માટેનો હોલ છે અને પછી કેબલાની જગ્યા એટલે કોઇ પણ જાતનો તફાવત નથી. ત્યાં જુદીનોને બેઘડક દાખલ કરી ચુનો, રંગરોગાણ, સોભનસોભન કરાવ્યું છે, તે શું અધિપતી સાહેબ એ લોકો એથી અંજાણ થવા માંગે છે? અને ભયંકર અંધેર, ભયંકર સત્યાનાસી કેબલાની અને તેના ખોરેહની પાયમાલી એ લોકની આંખે આવતી નથી? કોઇ નાસ્તીકમાં નાસ્તીક જરથોસ્તી જોઇ શકે નહીં તે મુંબઇમાં બેઘડક ચાલુ થઇ ગયું છે. તો મને એ અભ્યાસીઓને પુછી લેવા દો કે, ત્યારે એ ‘કેબલો કેવો? આલાત કેવો? અને તેઓના ખરશુભ કેવો?’ બધી સત્યાનાસી. મને કાંઇ જવાબ આપવાની તકલીફ લેશો કે? પુષ્કળ જખવાનું છે પણ અત્રે ટુંકમાંજ અટકું છું.

ઉનવાલા પક્ષ સામેની વિરુદ્ધતા.

જ્યારે સંજ્ઞા ટોળાના ભાષ્યો કે જેઓ આગળ ‘ઉનવાલા પક્ષ’ ને નામે ઓળખાયા હતા. તેઓ તરફ ફક્ત વેર લેવા ખાતર તેઓ તરફ ટોળાની અને કેમની વિરુદ્ધતા ખેંચવાને ખાતર આ જોડી કામ કરી રહી છે. પણ ‘જવાબદારી’ નો ખ્યાલ રાખનાર આ જોડી ચાહુરમની ખામદાદની જવાબદારીનો જોખમ સમજતા હોય તો ખસ છે. મોખેદો તરીકે ઓળખાતી આ જોડી ખાલી જાહેરમાં પોતાની પદવી દેખાડવા ખાતર મોખેદ તરીકે સહી કરે છે, પણ એક મોખેદ તરીકે આ સાધારણ સવાલો સમજી શકતા નહિ હોય, અને અથોરતાન ઉપરાંત બહેદીનોતી પાસે જવાબો મંગાવવા પડતા હોય તો તેમ લખવું લાઝમ નથી. કારણકે ધર્મના જ્ઞાન વગર અને યોજદાથેગરીની માહિતી વગર અભિપ્રાયો આપી શકાતા નથી, કે મોખેદી થઈ શકતી નથી. એ ખાસ એ બધા શખ્સોએ નોંધવું જરૂરી છે.

હાલ તો અત્રેજ અટકું છું, પણ તમારી કિમતી કટારો રોકવા દેશો તો આ જોડીનું સંજ્ઞા ટોળા પ્રત્યે ખાસ વેર શું કારણસર છે તે જાહેર આલમને એકવાર દેખાડી આપીશું. કારણકે એ જોડી કાંઈ થોડાક ભાષ્યોની સાથેની વિરુદ્ધતા ખાતર આડકત્રી રીતે જરથોસ્તી ધર્મની હસી કરવા વારંવાર બહાર પડે છે.

સાહેબ, હવે આટલા ખુલાસા પછી અભિપ્રાય આપનારા સાહેબોના જવાબો કેટલાક ગોલ ગોલ અને ઘડ પુછડાં વગરના છે તેના જવાબો લખું છું. અલખત, થોડાક એઓને માટે સમજવા પુરતા છે.

(૧) ડાં ૩૦ ફરેદુન કેરસારપ દાદાચાનજીનો અભિપ્રાય.

એમાં જણાવવામાં આવે છે કે, ‘કીબલા સાહેબને ન્યુનતા આવતી નથી.’

તદન ખરું છે. કારણકે જરથોસ્તી ધર્મની કોઈ પણ ક્રિયા ખુરી અસર કરતી નથી કે ન્યુનતા આવે. સમજ્યા વગર ખોટી રીતે સવાલ કરનારાઓ માટે આજ એક લાઇન સમજવા માટે પુરતી છે.

(૨) કરાંચીના દસ્તુરજી સાહેબ માણેકજી નાશીરવાનજી ધાલાનો અભિપ્રાય.

દસ્તુરજી સાહેબ લખે છે કે, ‘તમે જે બાબત માટે સવાલ કરો છો તેની પુરતી તેહકીક કરી તમારા બન્ને માનવંત દસ્તુરજી સાહેબો તેમાં પોતાની હાજરી આપી સામેલ છે તો તેમની રાહબરી તમારે કબુલવી જોઈએ.’

દસ્તુરજી સાહેબે આ જોડીને ચોકકસ લપડાક ખેંચી છે પણ લાલ થયલો ગાલ કાણુને દેખાડે? તેઓ સાહેબ કહે છે કે તેઓની રાહજરી તમારે માથે ચઢાવવીજ જોઈએ. અને તેઓનેજ તમારે પુછવું પણ જોઈએ, નહિ કે ટોળાની ટાઠક ધરાવનાર શખ્સોને આગળી પાછળી ચુકતે કરવાની ખોટી તક આપવી.

(૩) મીં સોહરાજ ૩. બામજનો અભિપ્રાય.

આ ભાષ જવાબ આપવાની લાયકાત ધરાવતા નથી એમ જણાવે છે.

(૪) શેઠ રસ્તમજી નાનાભાઈ બાંધસનો અભિપ્રાય.

એઓ સાહેબ એ સવાલ વિષે કશી સમજ ધરાવતા હોવાનું ના પાડે છે.

(૫) મીં મીનાચેર હો. તુતનો અભિપ્રાય.

એવણુ જણાવે છે કે, ‘આદરાન સાહેબપર પાછી તેઓને તૈયાર કરવાની ક્રીયા કરવામાં આવે તો તેઓનાં દરજ્જાની યોગ્યતા અને મોભામાં કમીપણું આવે અને તેઓને અપમાન કાઢેલું ગણાય.

પણ, આ ભાષ તો સવાલ પત્રક સુધાં સમજેલા માલુમ પડતા નથી. સવાલ પત્રકમાં ખુલ્લું જણાવેલું છે કે, ત્રણ સરોપની યજ્ઞને અને ત્રણ વંદીદાદની ક્રિયા કરવામાં આવી છે. ત્યારે એ ભાષ કહે છે કે, ‘તેઓને તૈયાર કરવાની પાછી ક્રિયા કીધી’ તો આદરાન સાહેબને તૈયાર કરતી વખતે શું ક્રિયા કરવામાં આવે અને તે પણ વળી કયા ફરેસ્તાની નૈયતે યજ્ઞને, વંદીદાદ થાય એનું એમને કશુંજ જ્ઞાન હોય એમ લાગતું નથી. જો એવણુના લખવા મુજબે ‘આદરાન પર આદરાનને તૈયાર કરવાની પાછી ક્રિયા કરવામાં આવી હોય તો તેમના દરજ્જામાં કમીપણું આવે.’ પણ પાવી યાને કસ વિના એકત્ર પએવંદ સાથે ખસેડાયલા આદરાન પર કોઈ ખાસ અને જરૂરી ક્રિયા કરવામાં આવે તો તેમના દરજ્જાને કમીપણું આવે કે કેમ? તે એવણુ સફાઈથી જણાવવાનું છોડી દે છે. તો પછી ધર્મ અબ્યાસી તરીકે બહાર પડવા આગમજ ધાર્મિક સવાલો અને તેમની થતી ક્રિયાઓની બારીક સમજણ હોયા વિના અભિપ્રાયો આપી શકાતા નથીજ.

વળી આગળ ચાલતાં એવણુ કહે છે કે, ‘મારી અંતરજ્ઞાનની દ્રષ્ટીએ મીનોઈ સ્થાનમાં અવલોકન કરીને લખ્યું છે.

મને લાગે છે કે, કોઈ યજ્ઞદી અને જરથોશ્તી ધર્મની શક્તિ વિના અવલોકન થયું હોય અને એવણુને આ છબરડો થાય એવો જવાબ મળ્યો હોય!

મીં તુત સાથની હમારી એક મુલાકાત.

મુળ બાળદથી કાંઈ વેગળો જઈ છે છું તે માટે વાંચકો, દરગુજર થાહું છું. પણ આ બાળદને સીધો સંબંધ હોવાથી ખાસ અત્રે લખવાની જરૂર જોઈ છે.

ય. ઝ. ૧૩૦૭ ના દરમિયાનમાં એ બાળની મુલાકાતે ઉદ્વાડેથી હમે થોડાક બાળઓ એમનું રહેઠાણ જે દેવકામાં આવેલું છે ત્યાં હમે કાંઈ વાતચીતને આધારે ગયા હતા. કારણકે, લોકવાયકા એવી છે કે એવણને કોઈ શક્તીનો હાથ છે. વાતચીતમાં એ બાળ સામેવાલા શખ્સને બીલકુલ સવાલ કરવાની ખાસ તક આપતા જણાતા નથી. પણ પોતે એકસામટુંજ બોલી જાય છે. વાતચીત થતાં એવણે કહ્યું કે હું યોગમાં બેસતો હતો તે વખતે મારા સફરામાંથી ચાને ઝાડાને રસ્તેથી પુષ્કળ લોહી જતું હતું. અને એક નાનુંસરખું બાળ=ખાડો વળી જાય એટલું બધું લોહી નીકળી જતું, અને મને એ વખતે બીલકુલ ભાન રહેતું ન હતું. એટલે તુરંતજ હમારામાંના એક બુઝોર્ગ મોબેદ સાહેબે કહ્યું કે, હમારા માનવંતા ઉસ્તાદ સાહેબ બેહરેમશાહની સમજણ પ્રમાણે આ તમારી વ્યાધિ પરથી જણાય છે કે, તમેને જરથોસ્તી ધર્મની કોઈ શક્તીનો હાથ કે છાંયો નથી પણ કોઈ જરથોસ્તી ધર્મની બહારની શક્તી હોય ! એટલે એવણ તુરંતજ બખાળી ઉઠ્યા કે બેહરેમશાહ કાંઈ કરી નથી ગયા અને હુંજ આ બધું લખી કરી જઈ છું. તથા બેહરેમશાહના રૂવાનને હુંજ અહીં બેઠો બેઠો મિનોઇમાં આગળ વધારું છું. વળી મારે પેટે બેહરેમ વરજવંદ જન્મ પામશે. કોઈ પણ મુશ્કેલી વખતે મને માનો, મારો અહિરો તમારા મનમાં ધારો કે બધું સમાધાન થાય. એટલે હમે અતેરું થતું જોઈ એઓ પાસેથી ચાલતી પકડી. એઓ વાતચીતમાં બીલકુલ મગરૂરી કરતા જણાય છે અને ‘હું અને હુંજ.’ એ જરથોસ્તી ધર્મ પ્રમાણે બોલે છે એ આ ધર્મ અભ્યાસી બાળ જણાતા તો હશે. વીગેરે કહેવાનું પુષ્કળ છે જે અહિં વર્ણવી શકતો નથી. કોઈ બીજીવાર જોઈશું.

(૬) પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી સાહેબોના અભિપ્રાય.

એ સાહેબો દસ્તુરજીઓના મતો મંગાવવા કહે છે કારણકે એઓ જવાબ આપી શકતા નથી.

(૭) અથોરનાન મંડળનો અભિપ્રાય.

આ મંડળ કહે છે કે, ‘બોય સીવાય બીજી કોઈ પણ ક્રિયા થઈ શકે

નહિ. અને જો ક્રિયા થાય તો દાદગાહ થઇ જાય. અને વળી દરજ્જાને પણ ધક્કો પુગે,' વીગેરે.

નામ અથોરનાન મંડળ એટલે અથોરનાનની અને તેના પેશાની ઉત્તતીનું મંડળ. જ્યારે આટલા અગત્યના સવાલ પર બાધી ડઝન લાઇનનો અભિપ્રાય ! આદરાંન સાહેબને પાત્રી વગર જુદીનોનાં રહે-ઠાણવાળા ખીચોખીચ ભરાયલા રસ્તા પરથી લાવે અને તેઓની નજર પડે તો કાંઈ નહિ. દાઢી મુછ બોડાવી ઘોટમઘોટ થયલા જાંગલાઓ બોય દે તો ચાલે ! બોય દત્તી વખતે ખુઆન પાવ નહિ કરે તો તેખી ચાલે ! જ્યારે બરખુમની જાળવણીના તો બેરસદ્દા ! અને જવાબ શું ! ધાર્મિક ક્રિયા બોયનીજ ! અને બીજી ક્રિયા તેના બોરેહમાં ખલલ થતાં ખાસ કરવામાં આવતી હોય તો દરજ્જો ઘટે ! અને ઉપર જણાવ્યું તેમ બરખુમ વગરના જાંગલાઓ સેલુનમાં જઈ દાઢી બોડાવી તે લોકો જ પછી બોય દે એટલે આદરાંનના દરજ્જો આદરાંન રહે, અને જો તેવા આદરાંન પર ક્રિયા કરે તો દાદગાહ સાહેબ થઇ જતા દેખું ! આ અથોરનાન અને તેના પેશાની ઉત્તતી કરનારાં મંડળનો યાદગાર અભિપ્રાય ! અથોરનાન ટોળાની દારવણી જો આ રીતે કરવા ચહાતા હોય તો ૧૦૦ કદમ દુરજ એવાં મંડળને પ્રણામ. કારણકે ખુદ એમનાજ એક ભગવાંએ

આમળ એ મંડળ માટે શું કહ્યું હતું અને ખુદ ગયે વર્ષે તે પાછું માર્યું ૧૯૪૦ માં જાહેર છાપામાં આવી પણ ગયું છે એટલે અત્રે ટુંકજ.

(૮) મીં જલ અરદેશર બજાનો અભિપ્રાય.

એવણ કહે છે કે, ' આદરાંન પર જો ક્રિયા કરવામાં આવે તો કેબલાના દરજ્જામાં ન્યુનતા આવે છે, જો ન્યુનતા આવે તો તે આતશ આદરાંન નહિ ગણાય. ક્રિયા કરાવનાર અને કરનાર બન્ને જવાબદાર છે જો એવી ક્રિયા કરે તો બરખુમ રદ થાય ' વીગેરે.

જો ક્રિયા થાય તોજ ન્યુનતા આવે પછી ગમેએમ એક મકાન-માંથી બીજાં મકાનમાં પરકોમની ભારી વસ્તી વચ્ચે લાવે તો કાંઈ નહિ, પણ બરખુમના કાયદા જાળવીને રહેનારા મેબેદો તેપર કાંઈ ક્રિયા કરે તો ન્યુનતા આવે, અને તેમ થાય તો આદરાંન નહિ ગણાય ! અને વળી ક્રિયા કરનારનું બરખુમ રદ થાય ! ત્યારે પેલી તમોને આપેલી દુરજ કે, કેબલો સાચવવો તો તેના મકાનમાં દુરવંદા છખી અને તખ્તા ઉતારે તો બરખુમ સાબેત કે ? મકાન પવિત્ર કે ? આલાત

પાવ કે ? ભલા કાંઈ બોલવાની હિંમત કરશો ? તમે જોખમદારી સમજો છો તો તમે થોડુંક થયાં હાલમાં ખુશરો બાગ વાળી કરાણીની દરેમહેરમાંથી આદરાન સાહેબને ઘોલીતળાવ વાહુ-ડીયાણના આતશબહેરામમાં લાવ્યા. ત્યારે કસ યાને પાવી કેમ કીધી ત્રામના પાટાને કસ કીધા ! આહ ! આ ધર્મ અભ્યાસીનો ધર્મ પ્રત્યેનો એતેકાદ ! હજારો દુરવંદોની નજર તે કેબલા ઉપર પડી તો કાંઈ નહિ ! પએવંદ એકત્ર થયું તે ચાલ્યું ! પણ તે આદરાનને બહારનો દુરવંદી પાસ થોડે ઘણે દરજ્જે સફા કરવા માટે ક્રિયા થાય તો ખરખુમ ખતમ અને જોખમદારી ! ત્યારે ખરખુમ વગર બોય દે ! કોઈ પણ જાતના અમલ વગર તો જોખમદારીના જોખમ આવે કે કેમ ? પેલી ચકચાર તમારાજ પંઠકમાં થઈ હતી કેની કે દુરવંદોને કેબલાના મકાનમાં દાખલ કીધા તે તકરાર ચાદ તો હશે તેનું કેમ ?

(૯) મી૦ ખુરશેદ શાપુરજી દાબુનો અભિપ્રાય.

ફક્ત આ ભાષનોજ અભિપ્રાય સ્વતંત્ર, જાણવાજોગ અને સમજવા લાયક છે. એવણે હજી એ અભિપ્રાય તદ્દન ખુલ્લો લખવો જોઈતો હતો. એવણે લખે છે કે, “ જુદી પાવીમાં આદરાન સાહેબ ખીરાજ્યા હોય અને પાસેની પાવીમાં યજ્ઞસ્તે, વંદીદાદ જુદા આદરગાન્યા પર થયા હશેજી, એટલે લોકને એવો ખ્યાલ જાય કે બધી ક્રિયા પેલા કેબલા ઉપર થઈ છે. તેવું થયું હોય તોખી વાંધાભર્યું નથીજી.” વીગેરે.

તો આ બધી ચકચારજી શું છે? એવણે લખે છે કે લોક સમજે કે ક્રિયા આદરાન પર થઈ છે તો કશું વાંધા ભર્યું નથી. વળી એવણે એમ પણ આગળ કહે છે કે, “ કેબલાના એકત્ર આતશને સાધારણ દાદગાહ ગણી તેના પર યજ્ઞસ્તે, વંદીદાદ થયા હોય તો તે બહુ કઠંગું તો લાગે છે.” વીગેરે. ત્યારે જો આતશ આદરાન ગણીને, તેની તદ્દન ચોક્કસ તરતીબ સાચવીને, ખુબ (સરતાપા મીનો નાવર) ના અમલ સાથે, ખુઆન પાવ કરવાની તરતીબ પુરેપુરી સાચવી હોય, બોયનો તરીકો અને ફરજયાત સાચવીને કામ થાય તો વાંધો નથી, એ તદ્દન ખાસ જરૂરી ક્રિયા છેજી. એટલે તમારી આગળ લખેલી ભાષનો પ્રમાણે ‘ કાંઈ વાંધા ભર્યું નથી.’

વળી એ ભાષ આગળ ચાલતાં સવાલ કરનાર જાંડીને એક ખીના તદ્દન સ્પષ્ટપણે જણાવી દે છે તે એ કે, “ કેબલાના દરજ્જાને ન્યૂનતા

ત્યારેજ આવે કે જ્યારે પાવીની રૂઢી વગર ગમેતેમ બધા તેની પાસે જાય, બેહુદીનો તેને અડક્યા હોય, અને બોય દેવામાં ગફલતી થઇ હોય, અને માચી ચઢાવી ન હોય એમ બધું થયું હોય તોજ કેબલના દરજ્જાને ધોકો લાગ્યો ગણાય' વીગેરે.

લેઓ, ખાલી ન્યુનતાના ભપકાભરેલાં નામથી બીજા અભિપ્રાય આપનારા સાહેબો તમે બધાઓને આડે રસ્તે નહિ દોરવી શકો. આ સમજો, એવળુ એમ કહે છે કે, પાવીની રૂઢી વિના બધા ગમેતેમ તેની આગળ જાય અને અડકે તો ન્યુનતા આવે. જ્યારે સવાલ કરનારી જોડી કહે છે કે ક્રિયા કરે તો ન્યુનતા આવે । પણ અબ્યાસી ભાઈ એ ન્યુનતાને ખાતર તેને તોડવાને ખાતર શું ધર્મમાં કાંઈ કાયદા કે અસલમાં કાંઈ રિવાજજ નથી એમ કેમ કહી શકાય. એ હું સમજી શકતો નથી. એ ઉપલા ફકરાની બીજી લાઇનો માટે હાલતુરત લંબાણુ કરવા ચહાતો નથી.

વળી આ ભાઇ લખે છે કે, 'ફક્ત વધારાના ભણતરથી કેબલને નુકસાન થયું હોય એમ દલીલ કર્યે' તો પછી એમબી ઠરે કે આતશબહેરામના કેબલા માટે જ્યાં વધારાની ક્રિયા જરૂરી છે ત્યાં જેમ વધુ ભણાય તેમ દરજ્જો ઘટે ? માટે વધારાની ક્રિયાથી દરજ્જો ઘટતો નથી અને વધારાનું ભણતર નકામું પણ જતું નથી, પણ ક્રિયાની તરતીબને ખાતર તે બીન અવશ્યની ઠરે છે.' વીગેરે.

આ ભાઇએ એક દાખલો જે આતશબહેરામનો આપ્યો છે તે ચોક્કસ છે, અને તે વાજબીજ છે. કેમકે પેલી પટેલ કટીલા જોડીનાં ફળદ્રુપ ભેજાંમાંથી બહાર પડ્યું કે જે ક્રિયા કરે તોજ ન્યુનતા આવે ! તો પછી દલગીરી સાથે કહેવું જોઇએ કે, પવિત્ર આતશબહેરામોના દરજ્જા કેવા ? આ ભાઇ લખે છે કે 'વધારાની ક્રિયાથી દરજ્જો ઘટતો નથી અને ભણતર પણ નકામું જતું નથી, પણ ક્રિયાની તરતીબ ખાતર બીન અવશ્યની ઠરે છે.' તો ભાઇ ક્રિયા ભણતર નકામું નહિ જતું હોય તો ક્રિયાની તરતીબ કેમ ખોરવાય ? વળી આગળ પણ તમે લખો છો કે 'એ ક્રિયા ફળુલ નકામી છે' તો પછી કેમ ? જે ક્રિયાની બીજાઓ કરતાં સારી તરતીબ સાચવી હોય, બરબતુમ પુરેપુરું જળબ્યું હોય, તો ક્રિયાની તરતીબ બીલકુલ ખોરવાતી નથી. કાંયકે ખાસ જરૂરી છે કે, પાવીની રૂઢી બીલકુલ નહિ સચવાતાં 'પએવંદ' યાને જોડાણનો સવાલ ઉભો થાય છે. એટલા ખાતર

કેાઇ પણ ક્રિયાની જરૂર તો હોયજ. અને એથી તો તે કેબલાના ખોરેહને પુષ્કળ મજબુતી મળે છે. જેમ બીજા અભ્યાસીઓએ અતિશયોક્તી બતાવીને ‘બરખુમ રહે અને આલાત અવાવ.’ એવો ખોટો ખ્યાલ કર્યો નથી. તેમજ એ બાઇ એમ જણાવતાં નથી પણ પટેલ કટીલા જોડીને એક સાબુત લપડાક ખેંચતાં કહે છે કે, બરખુમનો સવાલ ઉભો થતોજ નથી અને આલાતને અડચણ આવે એમ માનવાજોગ નથી.

આ બાઇનોજ અભિપ્રાય સ્વતંત્ર છે. પણ એવણે બરોબર ખુલાસાવાર અભિપ્રાય લખ્યો નથી એજ દલગીરી છે. એવણે બરોબર પોતાના અભ્યાસને જેમ આપ્યો છે. પણ કેાઇકેા માફક આગળી પાછળી ચુકતે કરવાતું ધોરણ ધર્યું નથી એ ખુશ થવા જોગ છે. પણ મારા આ ટુંકજ ખુલાસાપરથી એવણે જોરો અને સમજ શકશે કે, પાવીની રૂઢી વગર જો દરજ્જો જોખમાય તો દરજ્જો સચવાય એમ ક્રિયા થવીજ જોઇએજ.

(૧૦) મીં એદલજ ફરામજ માદનનો અભિપ્રાય.

ભુત કાળમાં મીં માદનથી સરોસ બાજ સાથની સંપૂર્ણ કુસ્તીની જીકરના સવાલમાં ટકી નહિ શકવાથી અને જવાબો નહિ અપાવાથી

ફરો વરાળ કાઢવાની મીં માદને લીધેલી એક વધુ તક.

અવસ્તા:—પરવોજ મખ્યાક ઉધતિ અર્ચાત અહુરો મજદાઓ આઇ અપાઉમ જરથુશ્ત્ર પધતિ દાનેમ અધનીમ બરધતી અન અધવ્યાસ્તો દઝેનાંમ દીવઝત હુચ આઘ્રવ સંગહુધતે માદીમ ઝુયાઓ આઘ્રવનેમ ઉધતી અર્ચાત અહુરો મજદાઓ આઇ અપાઉમ જરથુશ્ત્ર.

અર્થ:—અહુરમજદે આએ પ્રમાણે (રાસ્ત પયગામ્બરને) કહ્યું કે, અએ અષો જરથુશ્ત્ર ખચિત ધણાં માણસો (એવાં છે) જેઓ દીનનાં કામમાં વાકેફ થયા વગર પદાનને ખોટી રીતે રાખે છે. તથા તેઓ ઠગાઇથી પોતાને આઘ્રવન કહેવા માંગે છે તેવા (શખ્સ)ને તુંએ આઘ્રવન (યાને દસ્તુર-મોખેદ) કહેવો નહિ જોઇએ.

(વંદીદાદ પરગરદ ૧૮, ફકરો ૧. તરજુમો કાંગા.)

એવણે લખે છે કે, “ અમુક ક્રિયાઓ મારફતે સાધારણ આતશોને કેબલાને દરજ્જો ચઢાવ્યા પછી તે ઉપર પાછી સાધારણ આતશોને કેબલાના

દરજગ ઉપર ચઢાવવાને લગતી ક્રિયાઓમાંની કોઈ પણ ક્રિયા કરવી. તે તેવી રીતે ક્રિયા કરનારાઓના મનની શંકાશીલ વલણ અને કેબલાના દરજગ માટેનું ગુમાન દેખાડવા સમાન છે. અને તેવી રીતે કરનારાઓ પોતાનાં તેવાં કામથી ખરચીતજ કેબલાના દરજગમાં ન્યુનતા લાવે છે.”

અહિં આદરાનના કેબલા માટેજ વાત છે. એટલે એવણુ હાજી, હા મીં માદનજ. ભવિષ્યે થોડીક ગોલાંટ કદાચ ભુતકાળને આધારે એવણુને ખાવી પડે કરીને ‘કેબલો’જ સામાન્ય રીતે લખે છે. સાધારણ રીતે આદરાનના નવા કેબલાને સ્થાપીત કરવા આગમજ તેના દરેક આતશો ઉપર જુદી જુદી જોડે ૨) યજશને અને ૨) વંદીદાદ કરવામાં આવે છે. પહેલે દીવસે ૧) સરોશની યજશને, સરોશનો વંદીદાદ, બીજે દીવસે અહુરમજદ યજશને, અહુરમજદનો વંદીદાદ, તથા ત્રીજે દીવસે બધા આતશો એકઠા કરી સરોશની યજશને અને સરોશનો વંદીદાદ અને ચોથે દીવસે અહુરમજદની યજશને. ત્યાર પછી તખ્તનશીન તે કેબલાને કરવામાં આવે છેજી. ત્યારે આ ક્રિયા વખતે ૩ સરોશ યજશને અને ૩ સરોશ વંદીદાદ એકસામતા કરવામાં આવતા નથી. એટલે એવણુ લખે છે તેમ ‘કેબલાને ઘટતે દરજગેચઢાવવાની ક્રિયામાંની કોઈ ક્રિયા કરવામાં આવતી નથી’ એ કહેવાતા ધર્મ અભ્યાસીએ ખાસ નોંધવું જરૂરી અને અગત્યનું છે. નવા આદરાન બનાવવાની ક્રિયા જે સંજણા ટોળાના એક ભાઈ એરવદ નોશીરવાન નવરોજી ઉનવાલાએ લખેલી ‘પાવ મહલની ક્રિયાઓની ખુબીઓ’ વાળી ચોપડીના પાને ૧૪૬ થી ૧૫૦ મે આવી છે તે વાંચી જવા આ ભાઈને જરૂર અરજ કરે છું. વળી કેબલાને કસ વગર ખસેડે અને તે પર તેના ખોરેહતી ખોરવણી ખાતર જે ક્રિયા કરવામાં આવે તો કેબલામાં ન્યુનતા આવે એમ મીં માદન જણાવે છે. અને આવી ક્રિયા થાય તેનો અર્થ ગુમાન અને શંકાનો મીં માદન કરે છે! એ એવણુનો અન્યથા જેવો અભિપ્રાય છે ! જે ક્રિયા નહિ કરવામાં આવે અને એકત્ર પએવંદે કસ વિના ખસેડવામાં આવ્યા હોય તો આ મીં માદનને અંતઃકરણમાં શું કોઈ જાતનો સવાલજ નહિ આવતો હોય એમ કેમ બને !

વળી મીં માદન એકદમ છેડાઈને જવાબ લખતાં લખે છે કે, “આ ક્રિયા કરનારા મોખેદો દીની કાયદાની અને અથોરનાની પેશાની ફરજોની ગંભીર અચાનતા દેખાડે છે. અને તે ક્રિયાકામ કરનારા મોખેદોનું માત્ર બરખુમ સાખેત રહેતું નથી પણ તેઓ પોતાના કામથી અથોરનાની પેશાને માટે

પણ નાલાયક ઠરે છે. અને તેઓની સામે ધડો મળે એવાં પગલાં લેવાવાની જરૂર છે. અને આલાતને હાથજ લગાડ્યો હોય તો આલાત સામેત રહે નહિ.” વીગેરે.

મી૦ માદનને અગાઉ હમારા સંજ્ઞા આશ્રવન ટોળાના ભાષ્યો એરવદો નોશીરવાન ન. ઉનવાલા તથા દીનશાહ કાવસજી સીધવાએ એવણે સરોશની સંપૂર્ણ કુસ્તી અને કેમના મજદાની કુસ્તીની જીકરમાં જે પોતાના મનના ફાંટા મુજબે અને કોઈ પણ મુસ્તકીમ સહાદતો વિના આપેલા અભિપ્રાયનો એક સચોટ રદીઓ જાહેર પેપર મારફતે તેમજ જુદાં ચોપાન્યાં મારફતે આપ્યો હતો પણ મી૦ માદનથી તે ચોપાન્યાંનો જવાબ આપી નહી શકાવાથી આ તક હાથ ધરેલી ખુલ્લી દીસે છે. અને બાકી રહેલી પોતાના પેટની વરાળ બહાર કાઢી છે. એવણે પોતે શું કહેવા માંગે છે તે સમજી શકાતું નથી. એવણના અભિપ્રાયમાં ખાલી આગલી પાછતી ચુકતે સિવાય કશું નવું માલુમ પડતું નથી. મી૦ માદન કહે છે તે ઉપરથી એમ માલુમ પડે છે કે જો એકત્ર પએવંદ સાથે આદરાન સાહેબને ખસેડે તો વાજખી છે! પણ જો ક્રિયા કરવામાં આવે તો તેના દરજ્જામાં ન્યુનતા આવે! એ ખાતર તો તે ક્રિયાનો અર્થ મી૦ માદન ‘ગુમાન અને શંકા’નો તો આગળ કરી ગયા છે; અને હવે ખીજી બાજુ ખીજો અર્થ ‘ગંભીર અજ્ઞાનતા’ કરે છે! તો મી૦ માદન તમને હું પુછવા વિના થોભી શકતો નથી કે, આજે તમારા ટોળાની અથોરનાની પેશાની ફરજો કેવી? તેઓની અજ્ઞાનતા કેવી? જ્યારે તમોએ તો આ સવાલને ગંભીર અજ્ઞાનતા કહાવી છે. પણ હું તો ‘ભયંકર, જાણીબુજીને કીધેલી સત્યાનાશી’ કહું છું. પીઠામાં જઘ દારૂ પીવો, ત્રામમાં હસ્તાન દરજીની ભરેલી ઓરતો નજદીક બેસવું, ભથ્થારખાનામાં જઘ ભજ્યાં ગાઠયા ખાવા, બરખુમનો એકખી તરીકો નહિ સાચવવો ત્યારે એનો મીનીંગ શું? એ ભયંકર અજ્ઞાનતા કે જાણીબુજીને કીધેલા ગુનાહ! યા તેને તમો શું નામે ઓળખો છો? વળી વંદીદાદતો એકાદ ફકરો ટાંકી તમો અબ્યાસી તરીકે બહાર નહિ પડી શકો છતાં તે તમોએજ લખેલો આખો ફકરો જે પાછો મેં ઉપર ફરીથી લખી આપતું ધ્યાન ખેંચ્યું છે કે, તે કોણને લાગુ પડે? આગળ લખ્યું છે તેમ જોઓ બરખુમ અને તેને લગતા કાયદા નહિ પાળે તેઓ માટે છેજી. આ બરખુમ કેમ તમારા ટોળાવાલા જાળવે છે તે તમારા ટોળાનાજ એક વિદ્વાન હસ્તુરજીએ તમને જે જાહેરમાં સવાલો પુછ્યા છે અને તેના તમો તરફથી કશા

પણ જવાબો અપાયા નથી, એ ચુપકીદીજ સઘળું પુરવાર કરી આપે છે, તેજ વિદ્વાન દસ્તુરજી સાહેબે અનેક ભગ્યાઓની હાજરીમાં તેમજ બેંગલોરના દુખમાને ખુલ્લું મુકવાને લગતા યાદગાર પ્રસંગે તેના મેળાવડામાં કહ્યું હતું કે, 'આલાત કોણે સાચવ્યો છે અને કોણને સાચવતાં આવડે છે, ફક્ત સંજાણા ટોળાના ઉદ્દવાડયાઓ સિવાય કોઈએ આલાત સાચવ્યો નથી' વીગેરે. (જુઓ જામે જમશેદ, માર્ચ ૧૯૪૦.) તો મીં માદન હવે આપ શું કહેશો ? જ્યારે કાયદા પ્રમાણે સ્કૉલરોના અભિપ્રાયના આધારે તે પર ક્રિયા કરવામાં આવે તો તેને તમે 'મનના ફાંટા કહો છો અને અથોરનાની પેશા માટે નાલાયક ઠેડવો છો.' પણ તે તો તમારા માટેજ વાજબી થઈ પડે. તમે તમારા આગેવાનોને મળી તમારા ટોળા માટે ડીસીપ્લીનરી પગલાં લેવો કે બહેદીના સંતોષ પામે. હવે મીં માદન સમજશે કે આલાત અવાવ ફક્ત ખાલી મોંઢેની હવાથી નથી થતો કે પેટની વરાળથી પણ નથી થતો પણ એમાં બરખુમનો મોટો સવાલ છે. માટે ભાઈ ! તમે તમારું જ બળતું ઘર સાચવો અને ચુપકીદી અખત્યાર કરશો તોજ તમે તમારા ટોળાની આખર ઇજ્જત સાચવી શકશો. કારણકે તમારા ટોળા માટે જોડેલી ચુપકીદી સારી છે તેથી બીજું કશું નથી.

(૧૧) મીં દીનશાહ નવરોજી મીનોચેરહોમજીનો અભિપ્રાય.

મીં મીનોચેરહોમજીએ ધાર્મિક માહિતી વિના અંધારામાં

મારેલા ત્રણ ત્રણ યાદગાર તેમજ ભયંકર ભુસ્કાનો સચોટ રદિઓ.

અવસ્તા:—અરપુખ્દો વાક્ષ મિથઓખ્તેમ વાચિમ અપદુજેમ-
યથઅહમ્ય અમેષાઓ રપેન્તે સ્તઓપાદ અખ્યાદ
પદતિપાંન વંધ્રદૂશ યસ્નાંસચ, વહ્યાંસચ, વોહુ યસ્નેમ્ય
વહ્નેમચ, હુબેરેતીમચ, ઉશત-બેરેતીમચ, વન્ત-બેરે-
તીમચ આદરેધાત ખાખધરયાત.

અર્થ:—સાચ્યો બોલેલો સખુન અપોધને તોડનારા જુઠા બોલેલા સખુનને મારે. કે જેથી કરીને આએ (મુકામ) માં અમેસા-રપંદો, અપો સરોશ (યજ્ઞ) ની મારફતે બલી યજ્ઞસ્નેઓ તથા આરાધનાઓ, સારી યજ્ઞસ્ને તથા આરાધના સારી બેટ, તંદરોસ્તી આપનારી બેટ તથા દોસ્તીબરેલી બેટ ઇચ્છે છે.

(યજ્ઞસ્ને હા ૬૦, ફકરો ૫-૬, તરજુમો કાગા.)

વાહલાં વાંચકો, આ મીં મીનોચેરહોમજીએ તો ખીલકુલ સહાદતોને પણ ઉથલાવી તાણીતોડીને આદરાન સાહેબના આ ફાકટ ઉપજેલા સવાલને લાગુ પાડવાની મીથ્યા તજવીજ કીધી છે. એક ધર્મ અભ્યાસી તરીકે અને વળી વધુ અગત્યનું તો એ કે એક ધર્મ શિક્ષક તરીકે જો એક બાબદને તદ્દન ઉલટાવી નાંખે તો તે સાહેબ તરફથી શિષ્યો શું આશા રાખે ! હવે હું એવણના અભિપ્રાયની તપાસ લખશ.

પ્રથમમાં લખ્યું છે કે, ‘ ખબર કાઢતાં માલુમ પડ્યું કે આ અબ્બાબ બનાવ બની ચુક્યો છે, તેથી આવો બનાવ આગળ જીતકાળમાં કોઈક ઠેકાણે બનેલો કે ? તેનો વીચાર કરતાં ગઈ સદી ૪૦ સં ૧૮૩૧ માં સુરતનાં ગોટીનાં આદરાન સાહેબના નુરી કેબલાને એક મકાનમાંથી બીજા

મકાનમાં પધરાવતી વખતે બનેલા ઝઘડાની તવારીખ યાદ આવતાં, તે તવારીખ પાછી તપાસતાં, તેમાં પણ સમજણી તકરાર છતાં આદરાન સાહેબના નુરી કેબલાની ઉપર ત્રણ દીવસ અને ત્રણ રાત સરોશની યજ્ઞને અને વંદીદાદ થયા હોય એમ માલુમ પડતું નથી, વીગેરે.

અભિપ્રાયનો પહેલો ભયંકર ભુરકો.

એવણે જે ચોપડીમાંથી ખરી હકીકત વાંચીને તેને ખોટી ઉથલાવી બેં બેં બરબોરજી બજાને પણ ખોટું લગાડતાં અચકાયા નથી. આ ચોપડીનું નામ ‘ પારશી દીનઆધન અને તવારીખી ફરહંગ ’ નામની ચોપડી જે બેં બેં બરબોરજી બજાં અને એક અથોરનાને સાથે મળી લખી છે. તેના ૪૧, ૪૨, અને ૪૩ પાના ઉપર

ગોટીના આદરાનના સમરાવેલાં મકાનને ઇંજવાની

હકીકત આવી છે.

તેમાં ખુલ્લું લખ્યું છે કે, “ સને ૧૮૩૧ માં સર જમશેદજી જીજીભાઈએ એ મકાન સમરાવ્યું તે વખતે ઇંજવા વગેરેની ક્રિયાકામ કરાવવા શહેનશાહી તથા કદમી તોલાના જરથોશ્તીઓમાં સખત તકરાર થઈ હતી. સખબ શહેનશાહીવાલાઓએ ક્રિયાકામ કરવાનો દાવો કીધો અને સંવત ૧૮૮૭ ના સાલમાં એ આતશ આદરાન હરસેથી બાબમદાદના બે મોબેદો નામે માણેકજી નવલીમાકોના તથા સોરાબજી ચીચી, ચોરી લાવીને દાદાભાઈ મોદીના આતશબહેરામની ચહેલીમાં લાવીને મુક્યા. એ ખબર કદમીવાળાઓને થવાથી એ ટોળાના અકાબરોએ આદરીઆંન સાહેબનું મકાન તથા જગા ઇંજવાનું ક્રિયાકામ પોતાના મોબેદો પાસે

ભરી કરાવ્યું. તે વાત શહેનશાહીવાલાઓને ખબર પડવાથી મોદીજી રસ્તમજી પુરશેદજીએ ધણી સવાલ જવાબ કરાવ્યા, પણ શહેનશાહી-વાલાઓનું કાંઈ આશ્ચર્ય નહીં. પણ ખીજે દીવસે શહેનશાહીવાલાઓ હોરમસજી મનોરીના, તથા ડોસાભાઈ વાસણવાલા તથા અંધયાડ ગેરામજી ખજુરીના, તથા પારસી જીવાજી સુનાવાલા, તથા પુજીઆજી આતમારામ-શાના પેસ્તનજીના, તથા પુરશેદજી દાદાવેલાતીના વીગેરેઓએ ત્યાં આવી બળવો ઉઠાવી કદમીવાળાઓ સાથે મારામારી કરી. તે વખતે કદમી-વાળાઓ ફરદુનજી કરાંણી, તથા નાનાભાઈ મારફતીઆ, તથા બહેરેમંદ-ખાનના નસરવાનજી, તથા માણેકજી ભમગરા, તથા જાંહગીરભાઈ તાલ-યારખાન વીગેરે ત્યાં હતા. તે ઉપરથી કદમીવાળાઓએ અરદેસર બહાદુરજી કેટવાલને એ વાત બહેર કરીને સીપાઈ લાવ્યા અને મારીમારી કરવા આવેલાઓમાંથી કેટલાએક નાસી ગયા અને કેટલાએક પકડાયા તેને અરદેસરજીએ કેદ કરી. તે ખબર શહેનશાહીવાળાઓને થઈ તે ઉપરથી મોદીજી રસ્તમજી, એદલજી શેઠ, દસ્તુરજી કેપુશરો માણેકજી ડાકટર, સખાવાલા વીગેરે ૧૫૦ જણાને આસરે અદાલતમાં ગ્રાંટ સાહેબ જડજી હતા તેઓ પાસે ગયા. ત્યાં કદમીવાલાઓના હકીમ અરપંદીઆરજી તથા રસ્તમજી વકીલ, તથા કેપુશરો મોદી, તથા હોરમસજી ખાન સાહેબ, તથા સોરાખશા તાલયારખાન વગેરેની હાજર હતા. ત્યાં સહવારના ૯ થી રાતના ૮ વાગા સુધી સવાલ જવાબ થયા. પણ શહેનશાહીઓનું તે દીવસે જોર વધારે હોવાથી ગ્રાંટ સાહેબે શહેનશાહીઓને ઇંજવાનું ક્રિયાકામ કરવા કહ્યું.

તેથી મોદી રસ્તમજી પુરશેદજી તથા શેઠ એદલજી કાવસજી તથા બરજોરજી એદાના તથા ટેમુલજી એંટી તથા દસ્તુરજી કેપુશરોજી વગેરે લોકો ખુશી થતા રાતના ૮ વાગે આવ્યા અને કદમીઓના ઇંધોરા ઉડારી નાંખ્યા. ખીજે દીવસે કદમીવાલાઓ તથા દારાશા બેહેરેમંદખાન, તથા રસ્તમજી પેસ્તનજી વકીલ, તથા અરદેશર બહાદુર વીગેરેએ જમીનનાં ખતપત્રો, તથા અમલો અસલ બાંધેલો તેના ખરચની વહીઓ, તથા જુના દસ્તાવેજો લઈને ગ્રાંટ સાહેબ પાસે ગયા. તેઓએ બધું તપાસીને હુકમ કરીને આદરાનનું કામ રોજ માહ વાલાઓ ઇંજે સાથી જે તેઓ

તેના માલીક છે. પણ કદમીવાલાઓએ શહેનશાહીના ઇંધોરા ફેંકી દીધા તે જગો પાક કરાવી ઇંજવાનું ક્રિયાકામ શરૂ કર્યું. એ વખતે શહેનશાહી તથા કદમીવાલાઓ સમાધાનીપર આવ્યા અને હીંધોરાની તથા બહારની તમામ જગા કદમીવાલાઓએ ઇંજ

અને ગુંબજની જગા શહેનશાહીના મોખેદાએ ઇ.સ. સંવત ૧૮૮૭ ના અશ્વાઢ શુદ્ધ ૧૦ ને વાર ભોમે. રોજ ૨૧, માહ ૧૦." વીગેરે.

(જુઓ પારસી દીનઆધન અને તવારીખી ફરહંગ, પાનું ૪૧-૪૨.)

ત્યારે મારાં સુઘ વાંચકો જોશે કે આ આખી તવારીખને કેબલા સાથે ખીલકુલ સંબંધજ નથી ત્યાં મકાન કયા ટોળાનું અને કાણે ઇંજવું તેની માત્ર તકરારો થઈ હતી, અને કોર્ટ દરગાહે ચઢી ચુકાદો મેળવ્યો. આ આખી તવારીખમાં કેબલા પર ક્રિયા કરવી કે કેમ તેનું વર્ણનજ નથી! કારણ કે તે ઐયામમાં તે વખતના મોખેદ સાહેબો આદરાન સાહેબને ચોક્કસ તરતીખથીજ એક મકાનમાંથી ખીજાં મકાનમાં લઈ જતા હતા. એટલે કાંઈ પણ ધાર્મિક ચર્ચા નાહક ઉભી થતી માલુમ પડી નથી. પણ આ ધર્મ અભ્યાસી ભાઈએ ખોટું ઉપજાવી કાઢી આખી તવારીખને ઉથલાવી નાખી, આ વીસમી સદીમાં વસ્તા જરથોશ્તીઓને આંખે આડા પાટા ખંધાવવા બહાર પડ્યા છે. એવણુ ખાસ ખોટું ઉપજાવી લખે છે કે 'સઘળી તકરાર છતાં ક્રિયા કેબલા પર થઈ નથી.' વળી એવણુ આગળ એમ પણ કબુલે છે કે, "ઇ.સ. ૧૮૩૧ માં સુરતનાં ગોટીનાં આદરાન સાહેબના તુરી કેબલાને એક મકાનમાંથી ખીજાં મકાનમાં પધરાવતી વખતે બનેલા ઝઘડાની તવારીખ યાદ આવતાં વીગેરે." એવણુ જાણે છે કે ઝઘડો મકાન ઇંજવા માટે થયો છે. પણ ખાસ કાંઈ ઉલગબરડી જાહેરને રમાડવા ક્રિયાની બાબત વચ્ચે લાવી નાહક છેતરપીંડી કરવા બહાર આવ્યા છે કે, 'ક્રિયા કેબલા પર થઈ નથી!' જ્યાં ક્રિયાનો ખીલકુલ સવાલજ નથી છતાં પોતાના મનના ફાંટા મુજબે એક આખીમાખખી તવારીખને પણ પોતાના કોઈ અંગત હિસાબ ખાતર ઉથલાવા ચુક્યા નહિ. આ એકજ દાખલો નથી પણ હવે એવણુ મારેલા ખીજા એવાજ ભુસ્કાઓની તપાસ લઈશું કાંચ કે, હાલતુરત આપણે એમની શહાદતોનું ખંડણ કરવાનું છે.

મીં મીનાચેરહોમજીએ જાણીબુજીને મારેલો ખીજો

ભયંકર ભુસ્કો.

મીં મીનાચેરહોમજી ૭૮ રેવાયતનો દાખલો આપી લખે છે કે, "૭૮ રેવાયતના પ્રહેલાજ સવાલના લંબાણ જલાખની છેવટે

“આતશબહેરામ” અને “આતશ આદરાન” સાહેબના કેબલા-ઓની ઉપર જુદીનની નજર પડે ચા “હમી પેવંદ” થાય તો તેને પાવન ક્રિયા કરવાની જે વીધી જણાવી છે તેમાં પ્રથમમાંજ જણાવવામાં આવ્યું છે કે જોય દેનારા મોખેદનું બરસ્તુમ મુકાવી દઇને નવું બરસ્તુમ આપવું, અને બીજી જે નવ દીવસની વીધીઓ જણાવી છે તેની વીગતમાં હું ઉતરવા માંગતો નથી” વીગેરે.

૭૮ રેવાયતને માટે જાતજાતના જુમરાણો કરનારા ધર્મ અધ્યાસીઓ આજે પાછી ૭૮ રેવાયત પોતાના મતને ટેકા આપતી હોઇ કબુલ કરાવવા તૈયાર થયા! અને વળી તે પણ કેવી રીતે ‘બરસ્તુમ મુકી દેવું’ એ એમની અંગત બાબદ હોવાથી તે ખરું પણ પછીની ‘વીગતોમાં એવણુ ઉતરવા માંગતા નથી’ કાંચ ખા! કેવું અજબ જેવું! છતાં ત્યાં શું લખ્યું છે તે પહેલાં તપાસવું તો જોઇએ. કારણકે હવે એવા અધ્યાસીઓ ઉપર આપણે કેમ બરોસો મુકયે? ચાલો ત્યારે.

૭૮ રેવાયતનો નવા કદીમ આતશબહેરામ કેમ બનાવવા તે વિષેનો સવાલ.

૭૮ રેવાયતનો સવાલ પહેલો સુરતથી વેલાયત લખી મોકલ્યો તેમાં એમ લખેલું છે કે “કેટલાહોક ઘર મુખેદોના બહેદી-નોનાં કદીમ રોજ માહુ ઉપર અમલનાં કરનારાં છઇએ તે હુમે ઉમેદવાર છેઉ જે હીનદોસ્તાનના મુલક માંહે કદીમ રોજ માહુ નવેસરથી નવાં આતશબહેરામ બનાવીએ તે વાતનો મોટો સવાબ છે તમે વેલાયતનાં દસ્તુરોને આસેલ થાશે અને તમારા લખવા મુજબે અમલ કરીશું” વીગેરે. (જુઓ ૭૮ રેવાયત સવાલ ૧ લો.)

આ આખા લંબાણુ સવાલમાં કદમી આતશબહેરામ નવા કેમ બનાવવા તેનું ખાસ વર્ણન હિંદુસ્તાનથી વેલાયત પુછાવે છે તે ઉપલા ફકરાપરથી માલુમ પડે છે. તેનો જવાબ પણ ચોકકસ આતશબહેરામ નવા કેમ બનાવવા તે લંબાણુથી લખી મોકલે છે. પણ આ સવાલની અંદર બીજી એક ખાસ બાબદ લખનાર પોતા તરફથી સવાલની છડે જવાબ ઉપરાંત વધારામાં ઉમેરે છે કે, “બીજું એ જે જો કહી શેતાનની વાતથી ઇહા કેઇ દરવંદ આતશબહેરામને આથ (હાથ) લગાડે ઇહા પોતાની નાપાક નજર તે દરવંદ આતશ-

બહેરામ ઉપર નેગાહ કરે તેવારે લાજેમ છે જે આતશબહેરામને એ રીતે બરશનુમ દીએ.....અને જે આતશબહેરામની ખેદ-મતમાહાં જે મુખેદ રહે તે તેહજ દહાડે બરશનુમ દીએ. તે નવ રાતનું બરશનુમ દીએ પછી ચેહાર મુખેદ બીજા નેક ફેલના કરનાર અને રાસ્તીના બોલનાર અને દીનમાંહાં ખબરદાર હુએ તે મોખેદ ખુબ મોટી કરે અને હેકહેક હમપેવદ થાએ જે દન આતશ દીએ અને બરશનુમ દીએ ઇલાને પેલા મુખેદ બરશનુમ દીધુ ને ગોઘએ આતેશેહે બરશનુમ દીધુ.” વીગેરે. (જુએ ૭૮ રેવાયત જવાબ ૧ લો.)

પહેલાં તો નજર પડે યાહમી યાને એકત્ર પએવંદ થાય તો ખુદ આતશબહેરામનેજ બરનુમ દેવા કહે છે. અને તેની તરતીય પણ નીચે જણાવી છે. અને પેલા ખેદમત કરનાર મુખેદને પાછું બરનુમ દેવા જણાવે છે. કારણકે આગળ લખે છે કે બીજા મોખેદો તેની સાથે કામ કરનારા છે તે તો ગોયા પેલા મોખેદ સાથે પએવંદ લખને કામ કરે એટલે તેઓએ પણ બરનુમ લીધેલુંજ ગણે છે તો તેનું કેમ ! છતાં તકરાર ખાતર એમ માની લો કે બરનુમ મુકી દેવું તો તે વાજબીજ છે. આજે જેમ હજારો જુદીતોની નજર પડે અને કસ યાને પાવીનો સવાલ નહિ સાચવતાં ‘હમી પએવંદ’ યાને ‘એકત્ર પએવંદ’ થાય તો પછી નવાં બરનુમ મીં મીનાચેરહોમજીએ તમોએજ બતાવેલી સહાદતના આધારે જુના બરનુમ ખતમ કરી નવાં લેવાં તો જોઈએ, તો લાગતાવળગતા સાહેબોનું ધ્યાન આપ કેમ ખેંચી શકતા નથી ? કેમ હજી સુધી ચુપ બેસા છો તમારા તે આલાત સાચવણી શું એમ ન કરશો કે ? વળી અગત્યનું તો એ છે કે, આખા જવાબની છેવટે જે ઉપત્તી બાબદ ખાસ આતશબહેરામ મારેજ લખી છે પણ એકવાર ફરીથી પાછી સહાદતોને પોતાની તરફેણમાં ખેંચવા મીં મીનાચેરહોમજી ખાસ ઉપજવી કાઢી ‘આતશ આદરાંન’ મારે પણ પોતાના મનના ફાંટા મુજબ કહે છે કે, “ ૭૮ રેવાયતમાં લખ્યું છે કે “ આતશબહેરામ ” અને “ આતશ આદરાંન ” સાથે પએવંદ થાય તો બરનુમ મુકવું.” પણ એવણ ચોપડીઓની અસલ સહાદતોમાં પોતાને ફાંવે તેમ બોલ ઉમેરસુમેર કરી પોતાનું ધર્મનું ભંડોલ ઢખાડી આપવા

ઝહેરમાં આવવાનો અભખરો ધરાવે છે પણ તે આખા
 રવાખમાં 'આતશ આદરાન' પર જે જુદીનની નજર પડે તો
 જેમ "આતશખહેરામ" માટેની ફરી ક્રિયા જણાવી છે તેમ
 ખીલકુલ જણાવી નથી યાને આતશ આદરાન માટે કાંઈ ઇસારો
 ટોક કીધેલો માલુમ પડતો નથી. તે આપણે સઘળું ઉપર તપાસી
 યા છીએ. છતાં એવણુ આતશ આદરાનનો ખેલ સફાઈથી અંદર ધુસાડી
 છે. આ રીતે ખીજી સહાદતનું આપણે ખંડન કર્યું છે. કારણકે
 મેવણુ તાણીતોડી ખરખુમ માટેનો સવાલ ઉપાડતા દેખાય છે.
 ખી આ સવાલ તો કદીમ રોજ માલ વાળાઓને માટે છે તો પછી તે
 હિંનશાહીવાળાઓ માટે કેમ કહી શકાય ! એજ ખીલકુલ આ અખ્યાસી
 માં સમજી શકતા હોય એમ લાગતું નથી.

ધર્મના જ્ઞાન વગર મીઠા મીનાચેરહોમજીએ અધિકારમાં

મારેલો એક વધુ ભયંકર પણ દયાજનક ભુસ્કો.

હવે રહી એક વધુ સાહુદત એવણુ 'સહેન' બાજ વીધે
 માપી છે તે તપાસ્યે. એવણુ લખે છે કે "જે મોખેદો "ખુદ રાહી"ના
 બીર ગુનામાં ગીરફતાર થાય અને પહેલવી સરેહ કરનાર જણાવે છે
 મ પોતાના ઉસ્તાદ દસ્તુર તથા માય બાપના હોકમ પ્રમાણે અમલ
 હી કરે તો તેથી, તેમજ જે મોખેદ ખરખુમ સામેત છતાં સેહન બાજની
 નુમનનું ભણતર ચાલુ વીધી અને સીશસીલાથી ઉલટું ભણતર ક્રિયા કરે
 તેને લીધે આગળા દાનંધર દસ્તુરો, મોખેદ સાહેબોએ તે મોખેદ
 હોખનું ખરખુમ ખતમ કરવા જણાવ્યું છે" વીગેરે.

જે કદાચ આગળા જમાનામાં એક મોખેદ પોતાના વડીલોના કહેણ-
 ર નહિ ચાલે તો તેને શિક્ષા ખાતર તેનું ખરખુમ મુકાવી દેવામાં આવતું
 ય એમ આપણે માન્યે, કે ઉલટા ચાલ્યા તેથી તો આ મીઠા
 મીનાચેરહોમજી સહેન બાજના ભણતરને 'તરીકાથી ઉલટું'
 જેમ ખીલકુલ ખોલી નહિજ શકે. સહેન બાજનું ભણતર આગળા
 નિધેરોએ કાંઈ ઉલટું જાહેર કીધું નથી. જે તમારા કહેવા
 માણે તેઓએ ઉલટું ગણ્યું હોતે તો તે કરાવવુંજ તેઓ
 ખામ ધારતે નહી. અને આજ સુધી એ ભણતર ચાલુ

રહેતે પણ નહિ. આ બાજ ઇજવાથી હાલી જમાનામાં ચાશણીના તરીકાને ખાતરજ બરબુમ મુકી દેવામાં આવે છે. જ્યારે આગળ જમાનામાંની વાત જુદીજ છે. આગળ જમાનાના દસ્તુરે કે ધર્મ અભ્યાસીઓ તમારા જેવા કાંઈ અજ્ઞાન નહિ હતા કે ધર્મથી ઉલટું ભણાવે.

આ અભ્યાસી ભાઈ ધાર્મિક સવાલની સરખામણી દુન્યવી દ્રષ્ટાંતથી કરે છે આહુ ! આ તે ધર્મ અભ્યાસ !

સંકટ સમયે હાલમાં પણ આ બાજ ચાલુ વર્ષોથી વાતે જમાના-ઓથી ઇજતી આવી છે. જો એ બાજનું ભણતર ઉલટું અને ગેરવાજબી હોતે તો ત્યાર પછીના આગળ વધેલા આત્માઓએ તે સદંતર ભુલાવી નાખી હોતે. પણ આ ધર્મ અભ્યાસી તો દુન્યવી દ્રષ્ટાંત આપી કહે છે કે, જેમ એક છોકરો કે પછી કોઈ પણ શખ્સ પોતાના વડીલની સામે કાંઈ નાફરમાની કરે અને તેને જેમ શિક્ષા કરવામાં આવે છે, તેમ ‘સહેન બાજ’ નું ભણતર જે કોઈ ભણે તે નાફરમાન થાય છે એમ ગણી બરબુમ મુકાવી દેવાની નવી થીયરી આવીસમી સદીમાં બહાર પાડે છે ! અને પોતાના ટેકા ખોટી રીતે આગલા દાનેશ્વરોને તેવું કામ કરતા પણ ચીતારવાની સરકશી વતીક કરે છે. આવી રીતે આ ધર્મ અભ્યાસી ભાઈ ધર્મી જરથોશ્તી-ઓનો એતેકાદ ડામાડોલ કરે છે. હાલમાં હજી પણ સંકટો વખતે એની માનત લેવામાં આવે છે. એ કાંઈ ઉલટી બાજ નથી. જો તેમ હોય તો ઉલટી અસર જમાનાઓ થયાં આવતે પણ ચોક્કસ તરતીબથી કીધેલી ક્રિયાની અસર કોઈબી વખત ઉલટી આવતીજ નથી એ ખાસ નોંધવું જરૂરી છે. (વળી એ બાજ માટે વધુ લંબાણ લખાણ તા. ૨૦-૧૧-૪૦ ના જામેના અથોરનાન પેજમાં સંજાણા ટોળાના એક ભાઈ એરવદ દીનશાહ કાવસજી સીંધવા તરફથી પ્રગટ થયું છે તે જરૂર વાંચવું.)

એટલે આ રીતે મી. માનોએરહોમજીએ તો સાહદતોને અને ધાર્મિક તથા ઇતિહાસીક ચોપડીઓનાં લખાણોને પણ ઉલથાપ આપી બરબુમનો સવાલ તાણીતોડી ઉભો કીધો છે અને હસવા સરીખી દલીલો કીધી છે તે વાંચકોએ જોઈ લીધું હશે. એવણે ઉલથાપ આપેલી સાહદતોનું આપણે પુરેપુરું ખંડણ કર્યું છે, હવે આપણે એમના અભિપ્રાયની તપાસ હાથ ધરીશું.

ધર્મ શિક્ષક તરીકેની ફરજ તે ધાર્મિક સવાલો અને ક્રિયાકામો
માટેની પુરે પુરી માહિતગારીની છે.

વળી એવણુ પોતાના અભિપ્રાયમાં જણાવે છે કે “ ખુદ આદરાન
સાહેબના નવા કેબલાની પ્રાણુ પ્રતીષ્ઠાની ક્રિયામાં ત્રણ દિવસ અને રાત
જે ચાર યજ્ઞને અને ત્રણ વંદીદાદની ભણતર ક્રિયા થાય છે તેમાં એ
યજ્ઞને અને વંદીદાદ સરોશ યજ્ઞની ક્તુમનથી કરવામાં આવે છે જ્યારે
વચલા દિવસે અને રાત્રે દાદાર અહુરમજ્ઞની ક્તુમનથી એક યજ્ઞને અને
વંદીદાદની ક્રિયા થાય છે ” વીગેરે.

પહેલાં એક ધર્મ શિક્ષક આદરાન નવા બનાવવાની ક્રિયા
બરાબર સમજતા નહિ હોય તો કેમ ચાલે ? પહેલા દિવસે ચાર
આતશ ઉપર, દરેક પર જુદી જુદી જોડે આગળ જણાવ્યું તેમ ૧ યજ્ઞને અને
૧ વંદીદાદ જે સરોશની ક્તુમનથી, બીજે દિવસે દાદાર અહુરમજ્ઞની
ક્તુમનથી બીજી યજ્ઞને બીજે વંદીદાદ કરવો. એટલે બધી મળી ૮ યજ્ઞને
અને ૮ વંદીદાદ થયા પછીથી બધા આતશો એકત્ર=એકઠા કરી ત્રીજે દિવસે
પાછી સરોશની યજ્ઞને, અને સરોશનો વંદીદાદ કરવો અને ચોથે દિવસે તે
એકત્ર કાંધેલા આતશ ઉપર દાદાર અહુરમજ્ઞની યજ્ઞને કરવી. એટલે
બધી મળી ૧૦ યજ્ઞને, ૯ વંદીદાદ કરવા. નહિ કે ચાર યજ્ઞને ૩
વંદીદાદ. (વધુ માટે જુઓ નો. ન. ઉનવાળાની પાવમહેલની ક્રિયાઓની
ખુબીઓ. વાળી ચોપડીનું પાતું ૧૪૬ થી ૧૫૦.)

ત્યારે આવી રીતે મીં મીનાચહેરહોમજીને અસલી
કેતાઓને અને તેનાં લખાણને છોડ્યોક ફેરવવાની આગળા કોઈક
એકલદોકલ લખનારની માફક તજવીજ કરતાં આપણે
પકડી પાડ્યા છે. એક ઉસ્તાદ આગળા જમાનામાં પોતાના
ચેલાઓને ખાસ સત્યતાની તરબીઅત પહેલી આપતા હતા.
પણ આજે આપણે શું જોયું કે એક ધર્મ શિક્ષકે એક નહિ પણ
અનેક કેતાઓ અને તેનાં લખાણને છોડ્યોક ફેરવવાની સરકશી
જાહેરમાં કરી છે. તો એવા શિક્ષકના હાથ હેઠળ તાલીમ લેતા
સાવિખ્યના આગ્રવનોને માટે સત્યતાની જજમાનો કેમ અને કેવી
આશા રાખશે તેનું વાંચકોએ તોલ કરી લેવાનું છે. કારણકે
અવસ્તા સાહિત્યમાં વારંવાર સત્યતાની પણ પ્રસંશા કરી છે
અને એ માટેનો એક ફકરો આપણે મઠાળે જોઈ ગયા છે. તો

ધર્મ અભ્યાસીને અને ધર્મ શિક્ષકને શું તેની ખબર નહિ હોય એમ કેમ બને ? આપણી કામમાં બીજા ધણા ધર્મ અભ્યાસીઓ છે જેઓ આ ખોટી રીતે ઉભા કીધેલા સવાલોને જવાબ આપવાની પણ દરકાર કરતા નથી. તેમાં વળી ખાસ ખરેશબે પટેલે એક બહેદીન સાહેબ ઉપર એક કાંઠ લખી જણાવ્યું કે ‘ધર્મ અભ્યાસી શખ્સો પર સવાલો મોકલેલા છે તેના જવાબો નથી આવ્યા માટે તમે જરૂર જરૂર લખાવીને મોકલજો સાહેબ.’ છતાં એ ધર્મ અભ્યાસીઓએ બીલકુલ આ ફોકટના સવાલ માટે ચર્ચા કરી નથી. પણ એ જોડીએ મોકલેલા સવાલ પત્રકને V. P. માં મોકલી આપ્યા છે. દરેક વખતે ટાળાની ટાઢક ધરાવનારા એકનાએક, અભ્યાસીઓ કહેવડાવી થોડાક શખ્સો આગલી પાછલી ચુકતે કરવા નીકળી પડે છે, પણ પોતાનાં તે લખાણો અંગત ટીકા અને એવાંજ બીજાં કારણોને લઈને કરવામાં આવતા હોવાથી દરેકમાં જાતજાતના છખરડા અને ઘોંટાળાઓ કરે છે. ત્યારે વાંચકો, શું તેઓ ખાલી જાહેરાતના વાહિયાત ધખારાને માટેજ કે વેરને ખાતરજ ધર્મી સકર્મી નથી થતા !

વાંચકોને ખરાં ખોટાંનું તોલ કરવા માટે મળતી વધુ એક તક.

વાંચકો ગયે વર્ષે એટલે ૧૯૪૦ માં ‘સરોશ બાજની કેમના મજદા સાથની સંપૂર્ણ કુસ્તી’ વાળી તકરારમાં ખરાં ખોટાંનું તોલ કરવા માટે એક તક મળી હતી. ગયે વર્ષે મીંઠ માફને એ કુસ્તી માટે ખેંચી તાણી એક ચોપડીનો એક વખત ગુજરાતી તરબુમો, વળી પાછો અંગ્રેજી એવી રીતે ઉલટાસુલટી હકીકતો રજુ કરી હતી જ્યારે હાલે આ કેબલાના સવાલમાં મીંઠ મીનોચેરહોમણ્યે કાંઈ ઉલથાપ આપવાની નિર્ધિક કોશેશ કરી છે તો તમુને એકવાર વધુ ખરાં ખોટાંનું તોલ કરવાની કિંમતી તક મળે છે. આ બધા અભ્યાસીઓના અભિપ્રાયો જુઓ, એક જણ કહે છે કે, ‘ખરખુમ રદ,’ બીજો કહે છે કે, ‘આલાતને હાથ લગાડ્યો નહિ હોય તો ચાલે,’ વળી ત્રીજા સાહેબ, ‘આલાત રદ, ખરખુમ રદ.’ વળી આગળ એકાદ સાહેબ તો ખરીખંખારીને કહી દે છે કે, ‘આ કામથી કાંઈ ખરખુમ

પર સવાલ આવતો નથી અને આલાત પણ અવાવ ઠરતો નથી.’ આ

બધા શખ્સોએ છડેચોક આલાત અને ખરખુમને માટે ઉલટાસુલટી બકબકારા

કર્તા છે. પણ તેઓનાજ ટોળાના શખ્સો માટે તેઓનાજ ટોળાના આગેવાન વિદ્વાન દસ્તુરજી સાહેબે જાહેરમાં અને લેખીતમાં પણ કહ્યું છે કે, મને જવાબ આપો કે પીઠાંમાં જઘ દારૂ પીવો, ભથ્થારખાનામાં જઘ સેવગાંઠયા ખાવા, જાતજાતની કોમના ઢેડ, ચમાર, મહાર, ભંગી સાથે ત્રામ અને ત્રેનમાં મુસાફરી કરી બરખુમ હોવાનો દોસ રાખવો. વીગેરેના જવાબો આજ લગી આ જોખમદારીનો ખ્યાલ રાખનાર કહેવાતા અભ્યાસીઓએ કહેવાની કે લખવાની કરી હીંમત કે તજવીજ કરી નથી. કેમકે આ બધી વાતો અને રીતીઓ સૂર્યની રોશની જેમ જાહેરમાં ખુલ્લી થતી જાય છે, એ વાંચકોએ ખરૂં ખોટું સમજી તોલ કરી લેવાનું છે.

હાલમાં આતશના કેબલાના મકાનને ઘડી ઘડીએ શોભનશાભન કરવા માટે તડામાર તૈયારીઓ થાય છે તે વખતે ઘરનાં ફરનીયરની માફક કેબલાને પાવી વિના એકત્ર પએવંદે અલિંથી તહીં ખસેડે છે. તો એવા પાવી વિના અને એકત્ર પએવંદે ખસેડાયલા આતશના કેબલાના ખોરેહને આલુદગી આવે છે તે માટે ક્રિયા કરવાની ખાસ જરૂરત છેજ. એ માટે આગળ જામેના અથોરનાન પેજમાં ચર્ચા આવી ગઇ છે તે ઉપરાંત ડાં કરામરોઝ સો. ચીનીવાલા તરફથી 'પાવી વિના ખસેડાયલા આતશ ઉપર શું ક્રિયા કરવી' તેને માટે ખાસ એક ચોપાન્યું બહાર પાડી દરેકે દરેક ઠેકાણે મોકલી આપવામાં આવ્યું છે. તે ખાસ વાંચવા હું દરેક અભ્યાસીઓ ઉપરાંત ખાસ કરીને મીં માદન અને મીં મીતાચેરહોમજીને વાંચવા ભલામણ કરું છું. મીં માદને જણાવ્યું છે કે, 'પદાન ખોટી રીતે બાંધે છે અને ઠગાઇથી આશ્રવન કહેવા માંગે છે એમ વંદીદાદમાં કહ્યું છે' પણ મીં માદન તમો તમારા ટોળા માટે બહુ સાવચેત રહો અને તે લોકોને કહો તો તમો તમારા ટોળાની જીંદગીની સાંજે એક યાદગાર સેવા બજાવી જશો. કારણકે હવે દુન્યાના તમામે તમામ બહેદીત અને આશ્રવનોની ખાત્રી થઈ ચુકી છે કે પદાન ઠેકાણ ખોટી રીતે બાંધે છે. અને તેના દાખલા તરીકે ભગર્ચા માએદા પોતાનાં ઘરનાં અશો રવાનોનાં કામો અને ક્રિયાઓ તઓથી બીજા ટોળાના એટલે સંજાણાઓ પાસે કરાવે છે જેના

દાખલા મોજુદ છે. એક કાંઈ ખાસ જણાવી હોમો મગરૂરી કરતા નથી કારણકે સંપૂર્ણ ક્રિયાકામો કરવાની આશ્રવનો તરીકે હુમારી તે ફરજજ છે. નાહુ તો વંદીદાદમાં જણાવ્યું છે તેમ ‘ફરજનો ચાર’ થાય છે. આજે મુબઇનાં કેટલાંક આતશકંદેહોમાં યાને ત્યાં આતશના કેબલા હોય એવાં મકાનમાં જુદીનોને દાખલ કરવામાં જાણે કોઈ જાતનો ધાર્મિક બાધજ નહિ હોય તેમ છડેચાક જુદીનોને દાખલ કરે છે. અને જ્યારે તેવી રીતે યા કાંઈ બીજી અવીજ રીતે ‘અવાવ’ અને એકત્ર પએવદ થયલા કેબલાના ખોરેહની જળવણી ખાતર દીનમાં જણાવેલી રીતો પ્રમાણે ક્રિયાઓ જે કરવામાં આવે તો કેબલો ‘રદ, અને અવાવ.’ આ બોલનારા અને લખનારા બીલકુલ અજ્ઞાનતામાંજ અને અધારામાજ ગોટાં ખાય છે. આમ કહેવું તેઓ માટે શરમાવનારું છે અને તે કેબલા માટે અને તેવી ક્રિયાઓ માટે મીં માદન કહે છે તેમ ખોટી ‘શંકાશીલ વલણ’ અને ખોટું ‘ગુમાન’ રાખવા બરાબર છે. ભગર ટોળાનો સદીઓ થયાં એક જુદા પડી ગયલો ભાગ જે મીનોચેરહોમજનો છે તેઓ આજ સુધી હુમારો આલાત વાપડે છે. તે આપણા આ મીં મીનોચેરહોમજ જાણીને વાજબી મગરૂરી લેતા તો હશેજ ! હવે તે લંબાણ કરવાં ચાહતો નથી. મીં પુરશેદ દાખુનો અભિપ્રાય પણ ઘણો જાણવા જેવો છે પણ એવણે હજી ખુલાસાવાર જણાવ્યું હતે તો ઘણું ઠીક થતે. છતાં એવણે પણ ઉપર કાઢેલા સર્વે ખુલાસાથી હવે જોઈ લીધું હશે અને ક્રિયાની જરૂર છે કે નહિ તે આ બાઈ સમજી ગયા હશે. મીં જાલ અરદેસર બજાંની આગેવાની હેઠળ ખુશરો બાગવાળી જે દરેમહેર હાલમાં છે જે આગેવાની હેઠળનાં આગલાં વર્ષોમાં તેમાં જુદીનોને બેધડક દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા ત્યારે મીં જાલેજરને વાજબીજ રીતે જાહેરમાં સવાલ પુછું છું કે, તમારું બરખુમ રદ થયલું કે? આલાત નવા બનાવેલા કે? આપસી તે લાપસી ને પરાઈ તે કુરકી. સો ચુવા ખાકે બીલ્લી હજકો ચલી જેવી વાત આ સાહેબોએ કીધી છે.

જાહેરાતનો વાહિઆત અભખરો ધરાવતી જોડી.

પટેલ કટીલા જોડીએ વેરની વસુલાત ખાતર ઉલા કીધેલા આ

સવાલનો જવાબ ચોક્કસ તેમને મળી ગયો છે. પણ આ જોડીને કાંઈ ધર્મી કામ કરતાં ક્યારે આવડશે. અક્ટોબર ૧૯૪૦ માં ‘સાંજ વર્તમાન’માં પણ ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ અટકાવવાને લગતી અપીલ જાહેરમાં દી. કા. સીધવાના નામ હેઠળ લખાણ કરી અપાઈ છે અને આગળ પણ એક કોઇ નનામા લેખકે ‘જીવાન જ્યોતીષ’ ના તખ્તલુસ હેઠળ લાઇટની ખામીઓ દર્શાવી છે અને તે લખાણ ઉદવાડામાં પણ ઘરેઘર વહેંચાવવામાં આવ્યું હતું. જે હાલે ‘ફરો-ગર્દ’ ના ૧૯૪૦ ના અંક ૧-૨ માં પણ તે પાછું તેના અધિપતી સાહેબે વાજળી ધારી જાહેરમાં એકવાર ફરી મેળ્યું છે. આ જોડી જે હવે ગામ અને ટોળાને લગતાં ઉપ્યોગી કામ કરશે તોજ તે સાહેબોની કિંમત અને જાહેરાતનો અલખરો પુરો પડશે. ખાલી તોફાની સીગનલ ચઢાવવામાં, મીનાકેસો કરાવવામાં, કસરેવળ કરાવવામાં ખુદા રાજ નથી. જાહેરમાં ઘડીઘડીએ ખોટા ખરા ફોટા આખ્યાથી કે સરાહુઘાતી લેખો કરી કરાવી વાખાવાખીની આશા રાખવી વિગેરેની કશી કિંમત જાહેરમાં ખીલકુલ થતી નથી પણ કોઇ ટોળા ઉપ્યોગી કામ થાય તોજ કિંમત અંકાય છે. મીં ખુરશેદજી પટેલ હું તમને એમ પુછું વારું કે:—

“મુક્તાદના પવિત્ર દિવસોમાં તર્ખીઅતને કારણે જો નાહવાનું નહિ અને અને તરાંના પોતાં જેમ રીમનોને દે છે તે રીતે લે અને આફ્રીન્ગાન ફરોક્ષી વીગેરે કરે તો ચાલે કે ?”

જો, જો, ધર્મી ભાઈ ખોટું ના બોલતા નહિ તો જવાબદારીનો જોખમ ચહાડમની ખામદાદે આપવો પડશે. અને વળી કોઇએક જાડા પારસી એ કહંગી ખીનાને લગતો અને બહેદીનોની આંખે ઉંઘા પાટા બંધાવવાનો એક યાદગાર ખુલાસો કરવા બહાર દોડી આવશે.

છેવટના શબ્દો.

આ લેખ એક ચોપાન્યાં મારફતે બહાર પાડવો પડશે નહિ એમ ધારી ખીલકુલ ટુંક અને સવાલનોજ જવાબ લખ્યો હતો, પણ પાછળથી “રથેસ્તાર” ના અધિપતીએ ફેરવેલી વલણને લઇનેજ આ ચોપાન્યાં બહાર પાડવું પડ્યું છે. કારણ કે એ ‘રથેસ્તાર’ અઠવા-

ડિકના અધિપતીએ કહ્યું કે, “ચર્ચાનો જવાબ છાપવો એ મારી પોલીસીથી ઉલટું ઠડે છે” ત્યારે તેજ લેખ સેજસાજ સુધારા સાથે પ્રગટ કરાવવામાં આવ્યો છે. નહિ તો બીજી અનેક બાબદો જાહેરમાં લાવી ખરાં ખોટાંનું તોલ વાંચનારી જાહેર આલમ પાસે કરાવી શકાતે. છતાં સમજી હમદીનો માટે આ પણ ઘણું પુરતું લેખી શકાશે અને ખરાં ખોટાંનું તોલ કરવા માટે આધાર રૂપ થઈ પડશે. ભવિષ્યે કાંઈ બીજીવાર વધુ બાબદો આપણે જોઈ શકીશું. તેટલાં દુવા ગુજરીશું કે, ખુદા સર્વેને નેક હેદાયત બક્ષે. અને સર્વે સાહેબો પોતપોતાના ટોળાનું કલ્યાણ કરવા મથે અને પોતાનાજ ટોળાના અનેક સવાલોનું આરીક ખંડણ કરી તેઓનેજ રાહ પર મેળે અને પોતાનુંજ બળતું ઘર સાચવે કે ટોળાની કીર્તી અને આગર ઇજ્જત અને માન દરેક રીતે સચવાય.

ખુદા કુલ આશ્રયન ટોળાનો રહેબર બનજે.

તદન મુક્ત.

અસલનો શહેનશાહીઓની
સરોશની બાજ સાથની કેમના મજદાની
સંપૂર્ણ કુસ્તી તેનો બુલંદી અને પાયદારી.

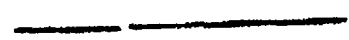

ઉપલી ચોપડીમાં એ સંપૂર્ણ કુસ્તીની
બીજ દરેક માહિતી મળે છે.

એક પોસ્ટ કાર્ડ લખવે નીચલે ઠેકાણેથી
મુક્ત આપવામાં આવશે.

કે જેમાં કુસ્તીની માહિતી ઉપરાંત આ કેળવણીના સવાલમાં
મીંઠ હી. ન. મીનાચેરંદામજીએ સહાદતોને ઉઠાવવાની જેમ તજવીજ
કીધી છે, તેમ એ સંપૂર્ણ કુસ્તીની બાબદમાં મીંઠ અદલજી ફરામજી
માદન નામના શખેસ તેવીજ રીતે કેટલીક અસલી કેતાબોના લખાણને
છડેચોક ઉઠાવવાની કીધેલી નિર્થક કોશેશનાં સચોટ રદિયાં પણ
આપવામાં આવ્યો છે. જે વાંચવાથી કુસ્તીની પાયદારી તથા
અસલમાં એ કુસ્તીની જાળવણી કેવી હતી અને હિંદુસ્તાનમાં
પણ કાંઈ પુષ્કળ દાયકાઓ થયાં ચાલુજ છે તે માલુમ પડશે.

લખો :—

નોશેરવાન ન. ઉનવાલા તથા
દીનશાહ કાવસજી સીધવા,

પોષ્ટ ઉદવાડા,
ઉદવાડા.

આ પુસ્તક શેઠ દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ ધી કૃશો-ગદ્
પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, ૧૯, બેન્ક સ્ટ્રીટ કોસ લેન ખાતે છાપ્યું છે,
અને દીનના કેળલાએ ઉદવાડા મધે પ્રગટ કરીધું છે.

